

”Det är inte raketforskning”

– en studie om riskförståelse gällande brandrisker i
hemmet

“It’s not rocket science”

– a study on risk perception regarding fire risks in
the home

Denise Nilsson & Louise Ögland

Abstract

Denna kvalitativa studie undersöker riskförståelsen gällande brandrisker i hemmet hos boende i MKB:s studentlägenheter i Malmö och är således en målgruppsanalys. Studien behandlar teorier kring riskförståelse, målinriktad handling, risk och genus, samt ämnesinvolvering och bidrar till att utveckla kunskapen kring attityder, motivationer och praktiker gällande brandrisker och brandsäkerhet i hemmet vilket i sin tur kan leda till effektivare strategisk kommunikation. Genom enskilda djupintervjuer på ämnet med boende i fyra olika studenthus runt om i Malmö erbjuder studien en större insyn i unga vuxnas riskförståelse och riskförebyggande praktiker. Resultaten vittnar dels om bristande medvetenhet och kunskap gällande ämnet, dels om bristande motivation och osäkerhet kring förebyggande åtgärder. I de fall där förebyggande åtgärder vidtogs, såsom att kontrollera att apparater och dylikt var avstängda, framställdes dessa ofta som undermedvetna handlingar och var därför något som få av respondenterna tycktes reflektera över. I de fall där respondenten varit med om, eller kände någon som varit med om, en mindre brandrelaterad olycka uttryckte respondenterna sig på ett sätt som kunde tolkas som att de inte lade så stor vikt vid händelsen och inte heller såg på situationen som så allvarlig.

This qualitative study investigates the risk understanding of fire risks in the home of residents in MKB's student apartments in Malmö and is thus a target group analysis. The study deals with theories of risk perception, planned behaviour, risk and gender, as well as issue involvement and contributes to increase knowledge about attitudes, motivations and practices regarding fire risks and fire safety at home, which in turn can lead to more efficient strategic communication. Through individual in-depth interviews on the subject with residents in four different student houses around Malmö, the study offers a greater understanding of young adults' risk understanding and risk prevention practices. The results partly suggest a lack of awareness and knowledge about the subject, partly a lack of motivation and uncertainty about preventive actions. In cases where preventive practices were taken, such as checking that devices and the like were switched off, they were portrayed as subconscious actions and therefore something that few of the respondents seemed to consider. In cases where the respondent had been, or knew someone who had been, involved in a minor fire-related accident, the respondents expressed themselves in a way that could be interpreted as not ascribing the incident much importance, nor did they seem to perceive the situation as seriously.

Titel: ”Det är inte raketforskning”

Författare: Denise Nilsson och Louise Ögland

Nivå: Examensarbete på kandidatnivå inom Medic-och kommunikationsvetenskap

Institution: Konst, Kultur och Kommunikation (K3)

Fakultet: Kultur och samhälle

Lärosäte: Malmö Universitet

Handledare: Matts Skagshøj

Examinator: -

”Det är inte raketforskning” – en studie om riskförståelse gällande brandrisker i hemmet

Termin och år: Vårterminen 2018

Sökord: Riskkommunikation, brandsäkerhet, brandrisk, unga vuxna, riskinformation, riskförståelse, ämnesinvolvering

Keywords: Risk communication, fire safety, fire risks, young adults, risk information, risk perception, issue involvement

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	1
1.2 Frågeställning	2
2. Kontextualisering	2
3. Forskningsöversikt	3
3.1 Media och riskkommunikation	4
3.2 Förebyggande säkerhetsåtgärder, attityder och motivationer	4
3.2.1 Informationsinhämtning	5
3.2.2 Ålder och kön	6
3.3 Sociala emotioners roll för riskförståelsen	6
3.4 Urban eller rural miljö	7
3.5 Sammanfattning & relevans för studien	8
4. Teori	10
4.1 Definitioner av riskbegreppet	10
4.2 Riskförståelse och meningsstruktur	10
4.3 Theory of planned behaviour	12
4.4 “The white male effect” – genus och risk	14
4.5 Ämnesinvolvering	15
4.6 Sammanfattning	16
5. Metod & material	17
5.1 Metodval – kvalitativa intervjuer	17
5.1.1 Skapande av intervjuguide	17
5.1.2 Genomförande av intervjuer	18
5.2 Urval och avgränsning	19
5.3 Transkription	20
5.4 Analysmetod	21
5.5 Studiens reliabilitet och validitet	21
5.6 Etiska överväganden	23
6. Analys	24
6.1 “Trygghet kanske, eller brist på trygghet snarare”	24
6.2 “Jag brukar ställa fram min termos så att jag inte glömmer kaffet på morgonen”	25
6.3 Attityder, subjektiv norm, upplevd kontroll	26
6.3.1 “Jag har en filt, inte en speciell filt”	26

6.3.2 “Mamma hade blivit hur glad som helst”	28
6.3.3 “Jag cyklar lite långsamt i svängarna”	30
6.4 Meningsstruktur	32
6.4.1 “Om det händer något så blir det ju ingen som blir skadad”	32
6.4.2 “Jag skulle bara stänga dörren och gå. Och ta med mina kompisar”	33
6.4.3 “Man behöver dom här små smultronställena”	34
6.5 “Jag tror inte det är raketforskning”	36
6.6 “Jag visste faktiskt inte att det fanns en brandvarnare”	37
6.7 “MKB har ju blivit en ganska trygg källa just för att de gör så mycket för att försöka göra det bättre för oss”	38
6.7.1 “Make fire extinguishers sexy again!”	39
6.8 Slutsatser.....	40
7. Slutdiskussion.....	42
7.1 Denise Nilsson	42
7.2 Louise Ögland.....	46
8. Referenser.....	50
8.1 Muntliga källor:	52
Bilaga 1: Intervjuguide	53
Bilaga 2: Fiktiva tweets	55

Figurförteckning

Figur 1: Modell för platsanknytning (Wall & Olofsson, 2008: 443), s. 8

Figur 2: Modell för theory of planned behavior (Ajzen, 2005: 118), s. 13

Figur 3: Modell för theory of planned behaviour med bakgrundsvariabler (Ajzen, 2005: 135), s. 14

Bilagsförteckning

Bilaga 1: Intervjuguide, s. 53

Bilaga 2: Fiktiva tweets, s. 55

1. Inledning

Hur brandsäkert är ditt hem? När kontrollerade du senast att din brandvarnare fungerar? Kanske kollade du den senast förra veckan – men hur kan du veta om detsamma gäller för dina grannar? Hemmet är tätt förknippat med privatsfären, men sällan reflekterar vi över den påverkan våra grannar kan ha över vårt boende genom eventuella brister gällande brandsäkerhet i hemmet. Att vara riskmedveten och utrusta sin bostad med brandvarnare, brandfilt och -släckare kan vara livsavgörande, speciellt för dem som bor tätt i stora bostadshus. Samtidigt som information är mer lättillgängligt än någonsin så är främst den yngre generationen idag ofta omedveten om risker i vardagen, och betraktar risker som mindre farliga än andra åldersgrupper (Enander & Johansson, 2002). Detta gjorde oss intresserade av just målgruppen unga vuxna och vi bestämde oss således för att undersöka gruppens uppfattning av, och praktiker kring brandrisker i hemmet. Trots att hemmet är ens personliga ansvar blir det ett kollektivt ansvar i större bostadshus, varför vi valde att i vår studie fokusera på unga vuxna boende i MKB:s studentbostäder runt om i Malmö. Då attityder, motivationer och praktiker är komplexa kognitiva förhandlingar var vi intresserade av att gå på djupet för att kunna förstå målgruppens förhållningssätt till brandrisker i hemmet.

Uppsatsen skrivs efter intresse hos den ideella organisationen Brandskyddsföreningen Skåne (SBF) som vill få större insyn i sina målgrupper. Därtill är ämnet relevant för att öka förståelsen för hur unga vuxna tolkar risker och hur detta speglas i deras vardagspraktiker. Genom en insyn i detta kan kommunikation ske på ett sätt som appellerar till deras världsbild och livssituation. Framgångsrik kommunikation kan i förlängningen bidra till ökad kunskap kring risker i vardagen och högre brandsäkerhet inte bara för den enskilde individen, utan även för samhället i stort.

1.1 Syfte

Syftet är att göra en målgruppsanalys på boende i MKB:s studenthus runt om i Malmö. Studien ämnar undersöka riskförståelsen gällande brandrisker i hemmet hos målgruppen som i huvudsak utgörs av unga vuxna. Respondenternas motivationer kommer att utläsas genom att studera hur de uttrycker attityder, åsikter i deras omgivning och i vilken utsträckning de upplever sig själva ha kontroll över specifika handlingar. Det är intressant

att förstå hur strategisk kommunikation gällande risker bör se ut för att appellera en yngre målgrupp. En målgruppsanalys är nödvändigt för att uppnå effektiv kommunikation, varför detta är relevant för MKV-fältet. I förlängningen ser vi att studien kommer vara till hjälp för såväl MKB som SBF i deras arbete med att kommunicera information och kunskap gällande brandsäkerhet i hemmet samt för att öka förståelsen för hur unga vuxna förhåller sig till risker i hemmet. Framför allt är det viktigt ur en samhällelig kontext då informationsarbete för att nå ökad kunskap och säkerhet är nödvändigt för berörda myndigheter och föreningar. Genom en större förståelse för hur olika grupper i samhället resonerar kring risker och riskkommunikation kan insatser för informationsspridning göras mer effektivt och träffsäkert.

1.2 Frågeställning

- Hur kan attityder, motivationer och praktiker gällande brandrisker i hemmet förstås hos boende i MKB:s studentlägenheter?
- Vilka bakomliggande faktorer går att utläsa i relation till respondenternas riskförståelse?
- Hur förhåller sig respondenterna till riskinformation gällande brandsäkerhet?

2. Kontextualisering

Trots att antalet omkomna i brandrelaterade incidenter minskar dör drygt 100 människor i bostadsbränder varje år (msb.se, 2016; trygghansa.se, 2018). Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, verkar för att bidra till ökad kunskap kring hur olyckor och kriser av olika karaktär kan förebyggas och undvikas, men arbetar även för att informera allmänheten om deras ansvar gällande specifika risker såsom brand i hemmet. MSB har som målsättning att från 2010 minska antalet döda i brandrelaterade olyckor med en tredjedel till 2020 (msb.se, 2016). Men hur ska detta gå till? Vad kan den enskilde individen bidra med för att ge statistiken en skjuts i rätt riktning?

I Brandskyddsföreningens sammanställning över hembesöksverksamheten KUB, där kartläggning över brandskydd i hemmet görs, vittnar resultaten (som uppdateras löpande och här avser perioden oktober 2017 till och med mars 2018) om att hälften

respondenterna uppgav att de hade en fungerande brandvarnare i sitt hem och att många andra i samband med besöket fick hjälp att upprätta en fungerande brandvarnare. Knappt en tredjedel av respondenterna hade en brandsläckare i hemmet, och ännu färre hade en brandfilt. Nära hälften uttryckte att de var nöjda med sitt brandskydd, medan något färre ansåg att det inte var något de kunde ordna på egen hand (brandskyddsföreningen.se, 2018). Eventuellt syftar det sistnämnda till ägaren av fastigheten, som bär det yttersta ansvaret för brandsäkerheten i en byggnad (msb.se, 2009). Detta görs genom att tillhandahålla verktyg för de boende, vilket dock i sin tur kräver en medvetenhet och en viss grad av kunskap hos de boende – utan kunskap fallerar fastighetsägarens insatser. Unga vuxnas beteende präglas inte bara av en bristande ansvarskänsla, utan även av ett riskfyllt och ibland till och med ansvarslost beteende (Arnett, 2000). Detta gör gruppen unga vuxna till en kritisk målgrupp i frågor gällande brandrisker i hemmet, både vad gäller riskfaktorn, men också gällande det informationsarbete som bedrivs av myndigheter likt MSB och föreningar såsom SBF i syfte att nå ut med kunskap och information. Utöver detta pekar andra studier (Finucane et al, 2010) på att vita män inte värderar risker lika högt som resterande i samhället, och att de tillskriver myndigheter och information mindre vikt och trovärdighet. På grund av den bristande kunskapen kring hemmets brandrisker, och förtroendet för statliga myndigheter, kan det anses vara av största vikt att informationsspridande myndigheter och föreningar faktiskt lyckas med sin kommunikation till mottagarna. Detta blir särskilt viktigt gällande de som bor tätt i stora byggnader, där branden kan spridas till flera hem. Runt om i Malmö finns flera stora studenthus där unga vuxna är bosatta i Malmös kommunala bostäders (hädanefter MKB) studentbostäder. MKB:s studentbostäder utgörs av åtta byggnader med totalt strax över 1000 lägenheter i eller i närheten av Malmö, inklusive ett studenthus för internationella studenter (mkb.se, 2018).

3. Forskningsöversikt

I detta kapitel går vi igenom tidigare forskning kring ämnena riskinformation, attityder och motivation till förebyggande åtgärder gällande brandrisker i hemmet, samt sociala emotioners roll i individens riskförståelse. Kapitlet avslutas med en sammanfattning och diskussion kring forskningsöversiktens relevans för vår studie.

3.1 Media och riskkommunikation

Gällande kommunikation kring risker har vi bland annat utgått från Alaszewski (2005), som i sin studie *“Risk communication: identifying the importance of social context”* tittar på nyhetsartiklar som förmedlar risker och hur dessa mottas. Utgångspunkten för den riskkommunikation som studeras är att mottagarna är rationella aktörer som efter mottagandet av riskinformation kommer minimera sitt riskbeteende. Tidigare resultat av forskning på riskinformation och riskperception visar dock att individer varken är passiva mottagare av informationen eller att de svarar på ett rationellt sätt. Specifik information söks upp av mottagaren samtidigt som viss information undviks. Reaktionen på riskinformation är främst formad av vilken social kontext individen befinner sig i, deras egna behov samt i vilken utsträckning de finner källan trovärdig. Detta leder till att mycket information inhämtas från närstående såsom familj och vänner, och därefter används internet. Individens uppskattning av trovärdighet hos källan avgörs till stor del av vilken kännedom som finns av källan sedan innan: de källor som för individen är kända sedan tidigare tillskrivs högre trovärdighet. Kommersiella aktörer anses dessutom vara mindre trovärdiga än till exempel forskare eller myndigheter. Alaszewski (2005) menar att för att riskinformation ska vara effektiv krävs att individen kan se en koppling till sin egen vardag, individens personliga risk – en standardmetod för riskkommunikation tycks inte vara effektiv utan i stället bör kommunikationen ses som en tvåvägsprocess mellan avsändare och mottagare, där riskinformationen värderas aktivt av användaren av informationen. Enligt Bakir (2010) har medier idag ansvar för att tillhandahålla riskinformation till invånarna och motivera dem till att ta ansvar. Då många medier styrs av kommersiella intressen är urvalet av medierapporteringen selektiv, där många risker och geografiska områden förbises. Bakir (ibid.) lyfter även fram resultat från tidigare forskning som visar att medierapportering om risker leder till en försvagad ansvarskänsla hos mottagarna, då de inte vet hur de ska agera kring risken i fråga.

3.2 Förebyggande säkerhetsåtgärder, attityder och motivationer

Brandskyddsföreningens sammanställning som presenteras i kontextualiseringen kan jämföras med den enkätstudie som Enander och Johansson genomförde år 2002 av uppfattningar, värderingar och beteenden hos allmänheten gällande brandrisker. Det

framhålls att studien är en “temperaturmätning” och endast beskriver det aktuella läget: det är således en färskvara. Trots att studien genomfördes för 16 år sen har vi valt att inkludera de resultat vi anser vara relevanta för studiens syfte då det ger en inblick i hur attityder, praktiker och motivationer sett ut, samt inbegriper faktorer som ålder och kön.

Resultaten visade att 76% hade brandvarnare hemma, men att bara drygt hälften under den senaste tiden hade kontrollerat att den fungerade. I princip alla ansåg det meningsfullt att ha en brandvarnare. Andra säkerhetsåtgärder som vidtogs vid denna tidpunkt var att stänga av elektronik med strömbrytare, kontrollera att spisen var avstängd samt att släcka levande ljus. Mindre vanliga svar var att ha en timer på uttag och/eller spisen, och att dammsuga TV och dator. De flesta uppgav att de vidtog förebyggande säkerhetsåtgärder i sin vardag. Majoriteten av de svarande ansåg även att olyckor var förknippat med den mänskliga faktorn, snarare än något som “bara inträffar” och att den enskilda individen därmed har ett ansvar i att förebygga risker. Resultatet vittnade vidare om att de flesta ansåg sig ha kunskap om hur en mindre brand och brinnande kläder ska släckas, samt hur en handbrandsläckare fungerar. De som upplevt en större olycka påverkades främst mentalt snarare än beteendemässigt (Enander & Johansson, 2002).

3.2.1 Informationsinhämtning

Gällande informationskällor kring risker i vardagen betygsatte respondenterna i Enander och Johanssons (2002) undersökning diverse källor mellan 1: inte alls viktiga, och 4: mycket viktiga. De allra viktigaste källorna, som alla hade 4 som medelvärde, var familj/anhöriga, information från myndigheter och TV. Föreningar värderades i genomsnitt till 2,7 och internet 2,4. Detta resultat måste dock ställas i relation till sin tid, då internet var ett relativt nytt medium och TV:n under denna tid var det dominerande mediumet. Nyare statistik från Statistiska centralbyrån ger en annan bild: en klar majoritet av svenskarna använder internet för att söka efter nyheter och offentlig information från till exempel myndigheter idag (soi2017.se, 2017) varför vi får anta att om Enander och Johanssons studie från 2002 hade gjorts om idag så hade resultatet troligtvis sett annorlunda ut gällande just informationsinhämtning via internet kontra TV.

3.2.2 Ålder och kön

Studien visar också att ålder tycks vara en avgörande variabel för riskmedvetenhet och/eller säkerhetsåtgärder i hemmet. Åldersgruppen 18-35 år upplevde mindre risk i hemmet än övriga och vidtog färre säkerhetsåtgärder, vilka därtill ansågs vara besvärliga (förutom att ha en brandvarnare). Åldersgruppen upplevde sig som sämst informerade och tillskrev information från olika källor minst vikt (Enander & Johansson, 2002). Arnett (2000) har i en stor studie på unga vuxna från sena tonåren till trettioårsåldern nått liknande resultat gällande ungas bristande riskmedvetenhet. Han menar att åldersgruppen, och framför allt männen, är mer risktagande och tar mindre ansvar. Genusaspekten studerades även i Enander och Johanssons (2002) studie och där talade resultatet för att kvinnor hade en starkare upplevelse av risk inom de flesta områden och var mer positiva till säkerhet och säkerhetsåtgärder. De ansåg att det var mindre besvärligt att vidta åtgärder och mer meningsfullt trots att de, i större utsträckning än de manliga svarande, tvivlade på sina kunskaper att agera i en krissituation. Männen hade i sin tur fått mer utbildning gällande säkerhetsfrågor, men ansåg informationskällor mindre viktiga än kvinnorna gjorde. Männen ansåg sig vidare vara mer säkerhetsmedvetna “än människor i allmänhet”. Dessa könsbaserade skillnader kommer vi återkomma till i teorikapitlet.

3.3 Sociala emotioners roll för riskförståelsen

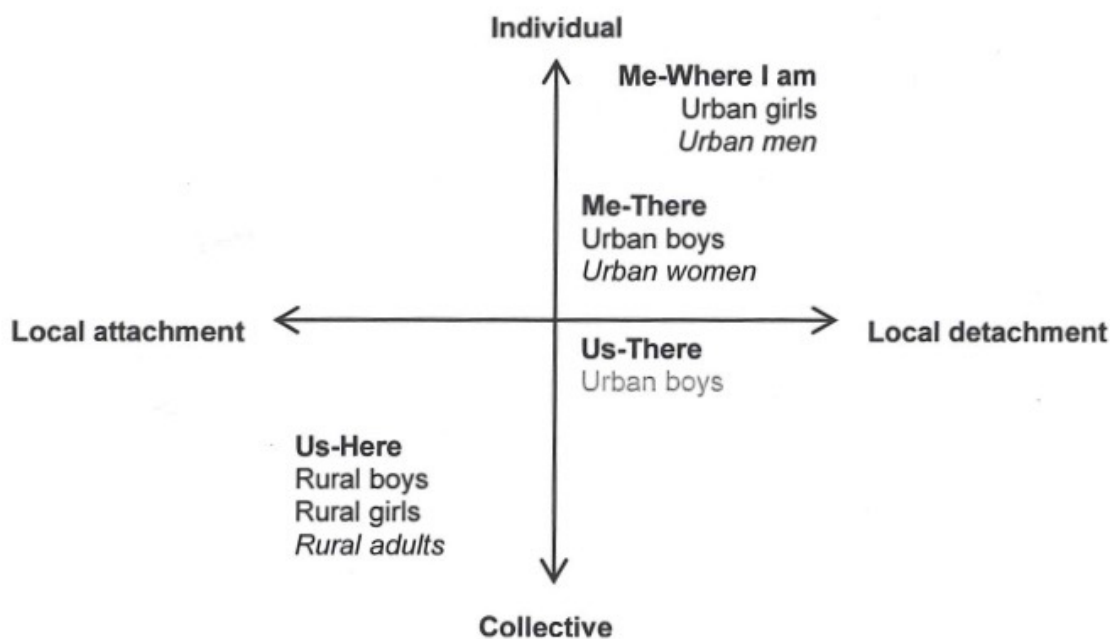
Wall (2014) har studerat emotioners betydelse för riskförståelsen i trafiken hos individen genom att fokusera på emotioner i sociala relationer, till skillnad från mycket av tidigare forskning där fokus främst legat på primära emotioner såsom till exempel rädsla. Wall (2014) refererar till detta som “sociala emotioner”. Sociala emotioner utgörs av en reflexiv och en empatisk sida. Den reflexiva sidan kan förklaras genom begrepp såsom stolthet, skuld och skam, medan den empatiska i stället berör sympati, empati och medkänsla. I studien, som omfattar ungdomar i åldrarna 16 till 20, framkom det att sociala relationer, erfarenheter och kontroll var kopplade till riskförståelsen. Relationer innefattar allmänna normer kring ett synsätt samt åsikter hos framförallt familj och nära vänner, men även åsikter som deltagarna tog del av via sociala medier. Erfarenheter innebär tidigare upplevelser, antingen personligen erfarna eller berättade av andra personer, och var av stor betydelse för riskförståelsen hos deltagarna. Variabeln kontroll avsåg huruvida deltagarna i studien ansåg sig behärska situationen de befann sig i och de riskerna som medföljde.

Genom att ha betett sig på ett oansvarigt sätt i trafiken, och på så vis ha orsakat en risk, menar Wall (2014) att resultatet visar på hur en känsla av exempelvis skam uppkommit hos deltagarna. Resultatet visade vidare att samma oansvariga beteende som förorsakat skammen därefter inte har upprepats igen, för att inte riskera att återigen behöva uppleva känslan. Om däremot empatiska sociala emotioner, likt medkänsla, för en annan individ dök upp hos deltagarna blev i stället situationen tolkad och värderad på nytt och resulterade i att den bedömdes vara av ofarligare karaktär. Slovic (2000) pratar i stället om riskperception i relation till affekt, vilket definieras som en subtil form av emotion. Affekter grundas i en attityd gentemot något som antingen positivt eller negativt, och värderingen sker impulsivt i hjärnan. Om en handling värderas som positiv och gynnsam, uppfattas därmed riskerna som lägre och om en handling i sin tur värderas som negativ tolkas riskerna som högre. Detta betyder inte att individers värdering av risker endast baseras på känslor, utan att en värdering mellan rationalitet och affekt konstant förhandlas kognitivt varpå riskperceptionen följer. Det är en förhandling av vilka risker som anses vara acceptabla och inte, baserat på hur pass gynnsam handlingen i sig är för individen. Riskperception avser alltså den mer kognitiva delen av hur individen tolkar risker, medan riskförståelse avser en mer social och meningsbaserad tolkning. Wall (2014) menar att risker bör ses som en del av ett sammanhang snarare än att studeras som ett isolerat fenomen. Sociala och rumsliga kontexter står i nära relation till individens sätt att förhålla sig till risker. På samma sätt kan även förståelsen för förhållandet mellan motivation och förebyggande åtgärder gynnas av att studeras utifrån sitt sammanhang. Wall (2014) menar att individer lär sig att förstå och värdera risker i omgivningen på samma sätt som de har lärt sig vid vilka tillfällen de ska känna vissa känslor, det vill säga genom socialiseringsprocesser.

3.4 Urban eller rural miljö

Wall och Olofsson (2008) studerade vilken påverkan platsanknytning har för individers riskförståelse, gällande urban och rural miljö. Resultatet vittnade om att de som bodde i glesbygden uttalade sig i termer av ”oss” och ”vi”, vilket pekar på ett kollektivistiskt tänkande och visade på att de såg sig själva som gruppmedlemmar snarare än enskilda individer. Bland boende i Stockholmsregionen, som representerade den urbana miljön, var fallet det motsatta: de refererade till ”jag” och ”mig” snarare än till en större grupp, vilket

tyder på en högre grad av individualistiskt tänkande. Glesbygdsborna relaterade risk till andra personer och när risker diskuterades berörde samtalet även deras nära relationer gällande till exempel socialt ansvar och betydelsen av att ta hand om varandra för att uppnå ett tryggare samhälle. Respondenterna från storstaden uttryckte mindre förståelse och oro för andra än de själva. I relation till hälsa menade en respondent att han inte ser den försämrade folkhälsan som en stor risk eftersom han själv mår bra. För att presentera sina resultat har Wall och Olofsson (2008) utformat en modell över respondenternas syn på individen i relation till kollektivet, samt anknytning eller distansering till platsen.

Figur 1: modell för platsanknytning (Wall & Olofsson, 2008: 443)

3.5 Sammanfattning & relevans för studien

Som Alaszewski (2005) påpekar är mottagandet av riskinformation inte linjärt, utan måste förstås utifrån mottagarens sociala kontext. Det sker ett aktivt sökande men även ett aktivt undvikande av information bland de undersökta grupperna. Vänner och familj tycks vara

den främsta källan till riskinformation, följt av internet. Källor som sedan tidigare är kända prioriteras av mottagaren och information från kommersiella aktörer tillskrivs mindre trovärdighet. För att informationen ska få fäste måste fokus ligga på individens personliga risk. Då vår studie delvis fokuserar på medievanor och informationsinhämtning hos våra respondenter blir Alaszewskis (2005) resultat relevant att sätta i relation till deras uttalanden kring just detta. Enander och Johanssons (2002) studie visade att det var skillnader i hur risk uppfattades mellan män och kvinnor och äldre och yngre. Majoriteten av de svarande hade en brandvarnare vid tillfället för Enander och Johanssons (2002) studie, medan Brandskyddsföreningens samtida siffror visade att något färre av de besökta hade en fungerande brandvarnare idag, resultat som ger inblick i hur brandförebyggande praktiker sett ut i stort i Sverige, då och nu.

De två sidor som Wall (2014) menar utgöra sociala emotioner; reflexiv och empatisk, har hjälpt oss i förståelsen av respondenternas svar kring brandrisker och tidigare erfarenheter. Kontroll som avgörande faktor för riskförståelse har förekommit i flera av studiens teorier och forskningsresultat, och detta ger en ingång till vad kontroll i olika situationer kan innebära. Wall (2014) lyfter fram hur emotioners grund för riskförståelsen bör förstås utifrån specifika sammanhang, vilket vi har gjort genom att fokusera på just brandrisker i respondenternas hem. Våra respondenter är bosatta i Malmö, en urban miljö, vilket enligt Wall och Olofssons (2008) resultat kan innebära att de tenderar att förstå risker utifrån en individualistisk hållning. Detta resonemang återfinns även i teorikapitlet där platsanknytning är en faktor i meningsstrukturen som utgör riskförståelsen.

4. Teori

Perspektiven vi utgår från är främst kulturteoretiska och psykologiska men till viss del även sociologiska. Det innebär att fokus främst ligger på upplevd och konstruerad risk hos individen snarare än förhandlad risk och risker på samhällelig nivå. Nedan redogörs inledningsvis för riskbegreppet utifrån olika definitioner, därefter följer de teoretiska begrepp vi valt ut för att tolka empirin: riskförståelse, meningsstruktur, ”theory of planned behaviour”, ”white male effect” samt ämnesinvolvering. Avslutningsvis följer en sammanfattning av teorikapitlet.

4.1 Definitioner av riskbegreppet

Begreppet risk har definierats på olika sätt inom olika forskningsfält. Ordet härstammar från grekiskans ”rhiza” som betyder ”klippa” eller ”skär” men har idag fått betydelsen av en fara, förlust eller oönskade händelser i framtiden (Breck, 2002). Beck (2012) diskuterar det moderna risksamhället i relation till processer som globalisering, kapitalism samt individualisering och menar att risker både är verkliga och överkliga. Denna definition kan liknas vid Wall och Olofssons (2008) förhållningssätt till begreppet. De menar att det inte bara avser verklighetens reella risker utan att det även är något som konstrueras i människans tankar. Risk kan även ses som något som ligger i framtiden, det som ännu inte inträffat. En risk är det som potentiellt kan leda till en kris, det vill säga osäkerheten kring en specifik händelse: en risk kan således existera utan att följas av en kris (Olofsson & Rashid, 2009). Renn (1998) har ett smärre existentiellt angreppssätt och menar att det är människans avsaknad av kontroll över framtiden som utgör själva grunden i riskfenomenet. Risken i sig är påverkan eller en skada på något som av individen anses värdefullt. Bakir (2010) har ett medierat perspektiv på risker och lyfter fram mediernas påverkan på människors uppfattning om vad en risk är. Hon använder sig även av socialkonstruktivismens tudelade definition av risk som dels en framställd osäkerhet (av till exempel medier) samt värdebedömningar av ens omgivning. Wall (2014) argumenterar för att risk inte går att studera som ett isolerat fenomen utan bör förstås som en del av en individs sammanhang och världsbild.

4.2 Riskförståelse och meningsstruktur

Wall (2010) använder sig av begreppet ”riskförståelse” där individens omgivning och livsmiljö är avgörande för hur individer förstår och tolkar risker. Hon utgår från det

sociokulturella perspektivet med fokus på sociala, kulturella och historiska aspekter och menar att riskförståelse är kulturellt betingat, där människor inom samma kultur i stort sett upplever samma risker på samma sätt. Wall (2010) menar begreppet riskförståelse grundas på vad hon kallar *meningsstruktur*. Strukturen är en sorts mall som individen använder sig av för att tolka sin omvärld, och mallen konstrueras av individens levnadskontext. Det vill säga sociala sammanhang, vardagsliv, normer och erfarenheter. Wall (2010) är alltså främst intresserad av hur *förståelsen* av risker ser ut. Det som innefattas i begreppet riskförståelse ger en djupare inblick i individers förhållningssätt till risker, i relation till riskperception som inte i samma utsträckning betraktar sociala sammanhang och platsanknytning utan snarare på kognitiva processer.

Meningsstruktur är vad som utgör riskförståelsen, vid sidan av socialiseringsprocesser (där individens riskförståelser bekräftas eller omprövas i sociala interaktioner). Genom Walls (2010) kulturteoretiska studier kring riskförståelse har det framkommit att individer som delar riskperception, det vill säga att de uppfattar risker som lika allvarliga, ändå skiljer sig i fråga om riskförståelse, alltså hur risken förstås i relation till individens sociala och rumsliga sammanhang. Utifrån detta har hon utformat en modell för vad som utgör meningsstrukturen som i sin tur ligger till grund för riskförståelsen. Modellen utgörs av fyra aspekter, och vi har valt ut tre av dem. Social skiktning eller social klass har vi valt att utesluta i vår analys, då en sådan faktor inte var möjlig för oss att studera inom projektets ramar.

- **Erfarenheter:** precis som ordet antyder utgörs en individs erfarenheter av personligt upplevda situationer, som i sin tur skapar en kognitiv modell utifrån vilken individen tolkar nya situationer. Vid sidan om dessa erfarenheter inkluderas även samhällsliga erfarenheter så som traditioner och lagar.
- **Individuell eller kollektiv orientering:** syftar till rådande värderingar och normer i samhället individen befinner sig i, det vill säga att risker förstås olika i olika kulturer. En uppdelning som görs är mellan individualistiska eller egalitära samhällen, där individualistiska samhällen kännetecknas av svagare grupptillhörighet och mindre vikt läggs vid normer medan egalitära samhällen präglas mindre av social status och stratifiering.
- **Platsanknytning:** specifik plats har betydelse för individens riskförståelse då risker kan vara knutna till specifika klimat samt normer och värderingar relaterade till det

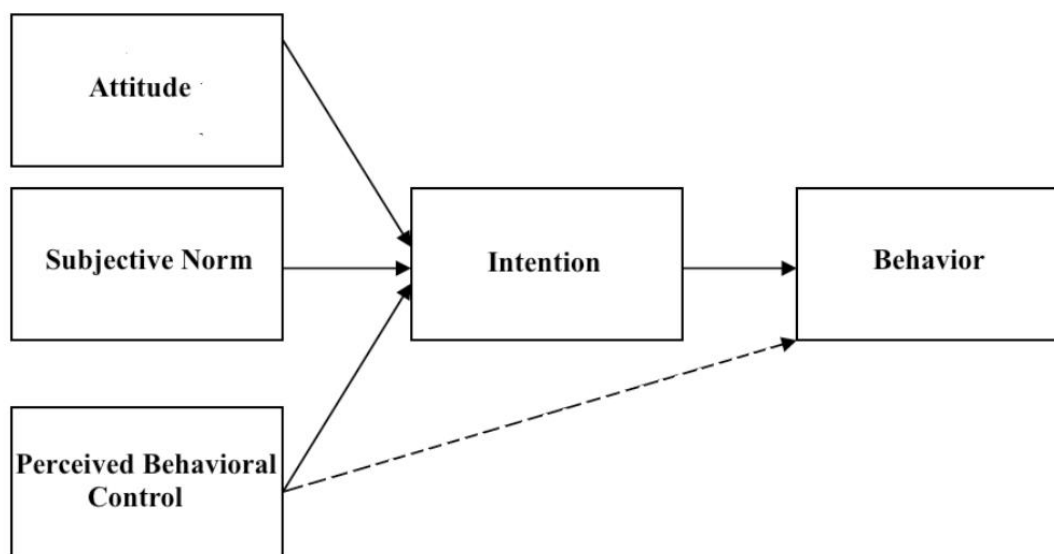
lokala. Känslan av samhörighet och att tillhöra på en plats påverkar även individens uppfattningar. Till denna aspekt används modellen som presenteras i 3.4 över platsens betydelse för individens riskförståelse.

4.3 Theory of planned behaviour

Ajzens (2005: 117ff) teori om målmedveten handling (TpB) utgörs av en modell för vilka bakomliggande faktorer som krävs för att genomföra en handling.

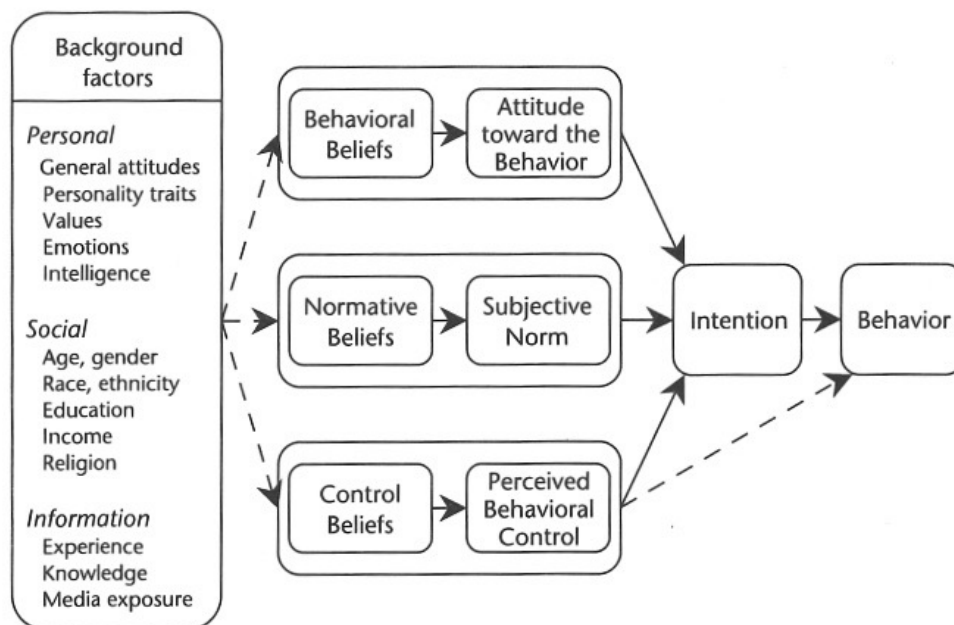
Ajzen (2005) tar fram tre grundkomponenter som avgörande faktorer för beteenden:

- Attityd: motsvarar en persons inställning till ett visst beteende. Attityder föregås av övertygelser (beliefs) om konsekvenserna av ett beteende. Ajzen (2005) kallar detta beteendeövertygelser (behaviour beliefs).
- Subjektiv norm: reflekterar socialt inflytande eller social press från utomstående. Den subjektiva normen utgörs av individens uppfattning om huruvida en specifik individ eller grupp (till exempel familj eller vänner) skulle godkänna eller fördöma ett visst beteende, detta benämns som normativa övertygelser (normative beliefs).
- Upplevd beteendekontroll: innebär en individs syn på sin kapacitet att utföra ett visst beteende. Den upplevda kontrollen baseras på tidigare personliga erfarenheter eller omgivningens erfarenheter, så kallade andrahandskällor. Upplevd beteendekontroll inträffar när en individ upplever sig ha resurser och kapacitet för att genomföra ett beteende, och möter få hinder i genomförandet. Detta kallas kontrollövertygelser (control beliefs).

Figur 2: modell för theory of planned behavior (Ajzen, 2005: 118)

Oavsett om individen är positivt inställd till ett beteende och upplever social press för att utföra ett visst beteende krävs det att individen upplever sig som kapabel till att genomföra den specifika handlingen, varför den tredje variabeln är den mest avgörande. Grunden till dessa övertygelser bygger på bakgrundsvariabler som till exempel kön, ålder, socioekonomi, utbildningsnivå och så vidare. Ajzen (2005) använder bakgrundsvariabler som ett komplement till teorin, men menar att det inte finns en given koppling mellan bakgrundsvariablerna och övertygelserna, men att de kan öka förståelsen för modellen.

Figur 3: modell för theory of planned behaviour med bakgrundsvariabler (Ajzen, 2005: 135)

4.4 “The white male effect” – genus och risk

Tidigare studier av Flynn, Slovic och Mertz (1994) visade att 30% av den vita manliga befolkningen (i USA) bedömde risker som betydligt lägre än alla andra grupper, vilket har lett till begreppet “the white male effect”. Bakomliggande orsaker förklaras med sociopolitiska faktorer snarare än biologiska skillnader. Det har visat sig att förhållandet mellan kön, etnicitet (engelskans ‘race’) och förhållningssätt till risk är mer komplext än man tidigare trott, och förknippat med hur individens syn på samhället och dess organisering i stort ser ut. Tidigare har man trott att riskförståelse kan påverkas om allmänheten ges den information som krävs för att bedöma risker på ett rationellt sätt och att riskförståelse är förknippat med utbildningsnivå, men i och med utvecklingen kring förståelsen för “the white male effect” har problemets komplexitet ökat. Författarnas hypotes är att vita män uppskattar risker som lägre då de är mer involverade i att skapa, kontrollera och gynnas av samhällsutvecklingen, till exempel teknologins utveckling. De har mer tilltro till teknologi och mindre tillit till statsapparaten och deras världsbild präglas av individualism snarare än egalitarism. Kvinnor och icke-vita upplever därmed risker som större då de har mindre kontroll, är mer utsatta och mindre privilegierade. Forskning pekar på att riskperception påverkas av individers nivå av beslutsmakt: det handlar alltså inte om

att ge allmänheten rätt information kring risker, utan snarare om att förstå bakomliggande faktorer som påverkar individens världsbild (Finucane et al, 2000).

4.5 Ämnesinvolvering

Grunig och Hunt (1984: 152ff) diskuterar ämnesinvolvering som är en del av situationell teori för att kategorisera publiken. En individs nivå av involvering i ett ämne påverkar hur denne tar till sig information och beter sig i en specifik situation. Det innebär att en person som upplever sig som involverad i en situation eller ett ämne i högre utsträckning kommer söka information kring detta, och vice versa. Grunden för ämnesinvolvering innefattar individens syn på sig själv i en specifik kontext och bygger på att individen söker information för att uppleva kontroll kring ämnet. Involvering kring ett ämne krävs för att mottagarna av information ska reagera med eftersökt aktivitet/reaktion, det vill säga ett erkännande av problemet som ämnet avser. Grunig och Hunt (ibid.) menar att varje individ är en del av en större målgrupp och för att målgruppen ska bli ämnesinvolverad underlättar det om majoriteten av medlemmarna i målgruppen är engagerade i ämnet. En annan viktig faktor är till vilken grad individerna upplever begränsningar som följd av att agera gällande problemet. Utifrån teorin om att individer kan vara både hög- och låginvolverade karaktäriseras den aktiva publiken av i vilken utsträckning de erkänner problemet (högt eller lågt), i vilken utsträckning de upplever begränsningar genom att agera på problemet (högt eller lågt), samt i vilken grad de är involverade i ämnet (högt eller lågt). Detta leder till 8 olika typer av publik ($2 \times 2 \times 2 = 8$) som presenteras nedan tillsammans med beteendetyper:

- Hög involvering och erkännande av problem: aktiv
- Låg involvering och erkännande av problem: medveten/aktiv
- Hög involvering och upplever begränsningar: medveten/aktiv
- Låg involvering och upplever begränsningar: latent/medveten
- Hög involvering och rutinmässigt beteende: aktivt (förstärkning)
- Låg involvering och rutinmässigt beteende: inget/latent
- Hög involvering och fatalistiskt beteende: latent
- Låg involvering och fatalistiskt beteende: inget

Rutinmässigt beteende innebär att attityden gentemot problemet är att det redan är löst. I de fall individen inte möter begränsningar i utförandet av ett beteende men inte heller

erkänner att ett problem existerar skapas ett rutinmässigt beteende, menar Grunig och Hunt (1984). Ett fatalistiskt beteende kännetecknas av att individen menar att problemet inte går att påverka. Att vara höginvolverad och ha ett fatalistiskt beteende är därmed mycket ovanligt (ibid.). Palm (1994) diskuterar ämnesinvolvering, ståndpunktsinvolvering samt beslutsinvolvering vilket delvis liknar Grunig och Hunts (1984) tankar, dock diskuterar de sistnämnda erkännande av problem medan Palm (1994) diskuterar ståndpunktsinvolvering. Här skiljer sig deras fokus åt då ståndpunkten avser hur engagerad individen är i frågan medan Grunig och Hunt (1984) tittar på “problem facing” – att erkänna att det finns ett problem. Palm (1994) menar att beslutsinvolvering rör huruvida individer är benägna att till exempel införskaffa något och att ämnesinvolvering rör hur involverad en individ är inom en fråga eller ett område. Höginvolverade är mer benägna att ta till sig information och att diskutera ämnet med närstående (ibid.). Till skillnad från Palm (ibid.) påpekar Grunig och Hunt (1984) att ämnesinvolvering handlar om att individen söker och tar till sig information för att uppleva kontroll kring ämnet. Ämnesinvolvering handlar således inte om graden av kunskap, utan snarare om hur engagerad individen är inom ett ämne.

4.6 Sammanfattning

Walls (2010) teori om riskförståelse presenteras tillsammans med meningsstrukturen och tre faktorer som utgör denna: tidigare erfarenheter, individuell kontra kollektiv orientering samt platsanknytning (som kopplas till studien om storstads- och glesbygdsborna i forskningsöversikten). Ajzens (2005) beprövade modell TpB och de aspekterna attityd, subjektiv norm och upplevd kontroll vilka leder fram till ett målinriktad beteende redogörs för, tillsammans med bakgrundsvariabler som kan påverka beteenden. En av dessa bakgrundsvariabler är kön, och därpå följer teorin om “the white male effect” som visar på vita mäns syn på sin egen kontroll, tro på teknologin och låga förtroende för staten (Finucane et al. 2000). Hur ämnesinvolverad en individ är påverkar en individs beteende, men till detta tillkommer även variabler gällande begränsningar och livsåskådning (Grunig & Hunt, 1984).

5. Metod & material

I denna studie har vi arbetat med kvalitativa enskilda intervjuer där urvalet gjorts genom ett strategiskt typurval. Empirin har i sin tur analyserats genom tematisk innehållsanalys.

5.1 Metodval – kvalitativa intervjuer

Då vi har ämnat undersöka attityder, motivationer och praktiker kring brandrisk i hemmet hos de boende i MKB:s studenthus var den kvalitativa intervjun lämplig som metod för oss. Genom detta metodval tilläts vi skapa oss en djupare förståelse för respondenternas livsvärld för att sedan tolka deras uttalanden. Detta förhållningssätt menar att “verkligheten” är det som intervjupersoner uttrycker som verkligt (Kvale & Brinkmann, 2009: 42). Vi har i denna studie en socialkonstruktivistisk hållning vilket innebär att verkligheten konstrueras genom hur vi talar om den, och vi är även medvetna om att våra förförståelser och bakgrund kan påverka våra tolkningar av empirin, men genom hög transparens och strävan efter objektivitet strävar vi efter att nå relevanta resultat.

Metodvalet låter oss inte tala om unga vuxna eller boende i MKB:s studentlägenheter som grupp. Vi är medvetna om att andra respondenter hade gett oss ett helt annat material och likaså att ett större antal respondenter hade gett oss mer empiri att utgå ifrån i analysen. Vi kan således genom denna analysmetod endast uttala oss om hur just dessa respondenter upplever brandrisken och just deras attityder, motivation och praktiker, men resultatet kan även visa på tendenser som går att sätta i en större kontext.

5.1.1 Skapande av intervjuguide

Vi beslutade att arbeta med semistrukturerade intervjuer som metod i vilken kontexten är av huvudsakligt fokus (Bryman, 2016). Vi utvecklade därför en semistrukturerad intervjuguide då den möjliggjorde för variationer dels i frågornas ordningsföljd, dels i dess formulering. En intervjuguide lämnar även utrymme för följdfrågor och ytterligare frågor som anses vara av betydelse i sammanhanget, något vi ansåg vara av stor vikt. Den semistrukturerade intervjun gav oss möjlighet att fördjupa oss i de teman som respondenten hade mycket att säga om och ändra ordningsföljden på frågorna om samtalet

berörde andra teman, vilket ledde till att intervjusituationerna blev av mer samtalskaraktär och att detta samtal flöt på. Utöver den intervjuguide vi förhöll oss till avslutade vi varje intervju med att presentera fem stycken fiktiva tweets på ämnet brandrisk och information kring brandolyckor i hemmet (se bilaga 2). Intervjupersonerna hade möjlighet att gradera samtliga från 1 till 5, dels gällande hur förtroendeingivande de respektive tweetsen uppfattades vara, dels hur motiverade de kände sig att vidta åtgärder. Detta gjordes i syfte att få en uppfattning om vilken ton som uppskattades och inte av intervjupersonerna. Intervjuguiden utgjordes av sex stycken teman, inklusive bilagan med de fiktiva tweetsen. De teman vi tog fram för intervjuguiden var inledande bakgrundsfrågor, praktiker, erfarenheter, attityder samt medievanor. Samtliga teman var förankrade i vårt syfte och var utformade för att hjälpa oss besvara de frågeställningar vi hade formulerat för vår studie. I ett fall genomfördes intervjun på engelska och där översatte vi vår intervjuguide i förväg för att i så hög utsträckning som möjligt kunna fokusera på samtalet, snarare än att fundera över “rätt” översättningar. Detta medförde även en ökad inre validitet då vi i förväg kunnat försäkra oss om att frågorna med dess uttryck och begrepp haft samma innebörd på engelska som på svenska. Genom detta undvek vi att uttrycka oss annorlunda gentemot vad som initialt avsetts då engelska inte är vårt förstaspråk.

5.1.2 Genomförande av intervjuer

För att intervjupersonerna skulle få höra sin egen röst och bli trygga med att prata bad vi dem inledningsvis att berätta om sig själva och om sitt boende. Detta innebar således att de inledande bakgrundsfrågorna såsom ålder, sysselsättning, tid på studentboendet och dylikt ofta besvarades när intervjupersonerna pratade om sig själva och sitt boende. Därefter arbetade vi med såväl direkta som indirekta frågor i vår intervjuguide. Då vårt syfte med studien är att undersöka motivation, attityder och praktiker kring ett ämne som vi antog att vår målgrupp inte var särskilt insatta i, ville vi försäkra oss om att respondenterna kände sig bekväma i intervjusituationen, att de inte kände sig utfrågade eller “ställda mot väggen” och att vi var intresserade av deras svar oavsett vad svaret innehöll för nivå av kunskap eller motivation. Vi formulerade därför frågorna på ett öppet sätt och var noga med att bekräfta respondenterna under samtalet genom att nicka eller med ett “mm”. Just att vänta några sekunder efter att respondenten gjort ett uttalande i stället för att gå direkt på nästa fråga visade sig särskilt effektivt, då respondent kände av denna tystnad, funderade lite till och i

flera fall utvecklade sitt svar eller la till ny information till föregående uttalande. I samtliga fall ägde intervjuerna rum i eller i anslutning till respondenternas bostad då vi ansåg detta bidra till ett mer avslappnat samtal. Därtill spelades alla sju intervjuer in efter godkännande från respektive intervjuperson. Vid tillfällena för samtliga intervjuer var båda två närvarande, men där en av oss höll i intervjun och den andre flikade in vid eventuella följdfrågor. Detta för att den som höll intervjun skulle kunna röra sig fritt bland intervjuguidens teman på ett sätt som denne upplevde passande för intervjun. Att båda närvarade ansåg vi vara viktigt för att i analysfasen kunna ha mer förståelse för vårt insamlade material.

5.2 Urval och avgränsning

Intervjuerna med de boende på MKB:s studenthus genomfördes med sju stycken studenter, samtliga boende i någon av MKB:s studenthus runt om i Malmö. Den inledande kontakten etablerades genom att efterfråga intressenter i ett inlägg som publicerades i de Facebookgrupper som fanns för MKB:s studentboenden Rönnen, Sege Park, Sommarstaden och Xantippa. Då vi i slutändan varit de som valt vilka av intressenterna vi ansett varit lämpliga att genomföra intervjuer med kan det argumenteras för att vi utgått från ett strategiskt typurval (Bryman, 2016: 392). Urvalen baserade dels på intressenternas kön och bostadshus samt deras tillgänglighet. Då undersökningen rör MKB:s studenthus i Malmö generellt och således inte ett specifikt boende, ansåg vi det vara av stor vikt att genomföra intervjuer med boende på ett par olika studentboenden. MKB:s övriga studentboenden i Malmö – Dalaplan, Svante, International Housing, samt det nybyggda Stapelbädden – uteslöts då de var svårare att initiera kontakt med då vi inte kunde hitta Facebook-grupper kopplade till boendena. Vår undersökning syftade inte till att visa på skillnader i uppfattningar av brandrisk i hemmet mellan de olika studentboenden, varför vissa av dem kunde exkluderas utan att försämra studiens kvalitet. Vi strävade efter att ha en jämn fördelning mellan kvinnor och män, varför vi försäkrade oss om att inte över- eller underrepresentera någon av kategorierna. Efter fyra intervjuer med kvinnor och tre med män ansåg vi oss ha tillräckligt mycket material för att besvara våra frågeställningar, och valde då att fortsätta i processen snarare än att genomföra en sista, fjärde intervju med en man. Intervjuerna genomfördes med följande respondenter under en period i mars 2018,

pågick mellan 18 och 33 minuter vardera, och resulterade i ett inspelat material av totalt 168 minuter. respondenterna utgjordes av:

Alice, boende på Sommarstaden, 26 år gammal

Beatrice, boende på Xantippa, 28 år gammal

Emil, boende på Sommarstaden, 26 år gammal

Emile, boende på Sommarstaden, 27 år gammal

Nikos, boende på Sege Park, 38 år gammal

Ronja, boende på Rönnen, 23 år gammal

Sara, boende på Xantippa, 24 år gammal

De olika boendena skiljer sig i sin utformning. Lägenheterna på Rönnen och Sommarstaden utgörs av lägenheter med ett rum och kök och dessutom är så kallade brandceller, vilket innebär att de är brandsäkra i minst 60 minuter. Nikos boende på Sege Park är en lägenhet på två rum och kök. Boendet på Xantippa består av enskilda rum med badrum, men de boende delar kök på varje våningsplan.

5.3 Transkription

Samtliga intervjuinspelningar transkriberades noggrant och i anslutning till intervjutillfället för att lättare kunna få en överblick över de olika samtalen med respondenterna. Detta var därtill användbart i analysfasen då vi valde att skriva ut de olika transkriptionerna och därefter tematisera uttalandena. Av de sju intervjuer som genomfördes utfördes en av dem på engelska, då en av våra respondenter kom från ett annat land och därför ansåg sig behärska det engelska språket bättre än det svenska. I de fall där uttalanden från denna intervju användes i resultatet valde vi att översätta dessa till svenska för att uppnå en så smidig läsning som möjligt. Vi anser inte att detta påverkar kvaliteten i respondenternas uttalanden då vi främst var intresserade av *vad* som sägs, inte *hur*. Reaktioner såsom skratt, suckar och dylikt valde vi att inte förbise utan behöll i det transkriberade materialet då vi ansåg det bidra till en större förståelse för uttalandet till vilket de olika reaktionerna tillhörde. Upprepningar av ord, samt överflödiga sådana likt “liksom”, “asså” och “typ” transkriberades, men de uttalanden som användes i analysen korrigerade vi genom att ta bort dessa utfyllnadsord, då de inte tillförde något innehåll. Även detta anser vi bidra till

en smidigare läsning av uppsatsen. Transkriptionerna genomfördes i programmet Express scribe i enlighet med hur vi i förväg beslutat oss för att hantera materialet och proceduren för transkriberingen.

5.4 Analysmetod

Analysmetoden som valdes ut i skedet efter transkriptionen var tematisk innehållsanalys. Metoden valdes då det underlättade vår läsning och tolkning av materialet. Temana sattes dels utifrån de teorier och den forskningsöversikt vi delvis utgått ifrån i skapandet av intervjuguiden, det vill säga ett teorinära förhållningssätt, dels utifrån ämnen som vi under vår läsning upptäckte tog mycket plats i materialet, det vill säga ett empirinära förhållningssätt (Widerberg, 2002: 145). Intervjuutskriftena tematiserades genom kodning i olika färger och mynnade ut i sju teman:

- Spontana tankar kring ordet risk
- Nuvarande praktiker i förebyggande syfte
- Theory of planned behaviour (Ajzen, 2005)
- Meningsstruktur (Wall, 2010)
- White male effect (Finucane et al. 2010)
- Ämnesinvolvering (Grunig & Hunt, 1984)
- Informationsinhämtning, sociala medier (Alaszewski, 2005; Bakir, 2010)

Runt dessa sju teman har vi strukturerat upp vår analys för att på bästa sätt förstå och beskriva respondenternas riskförståelse och praktiker kring brandrisker i hemmet. Inom respektive tema valde vi ut de citat vi ansåg vara relevanta och visa på tendenser som var övergripande för samtliga respondenter. Deras uttalanden skilde sig i vissa avseenden från varandra men behandlade samma ämne.

5.5 Studiens reliabilitet och validitet

Reliabilitet avser studiens tillförlitlighet, det vill säga att studien ska gå att genomföra och få liknande resultat. Samtliga respondenter var okända för oss sedan tidigare, då vi ansåg att detta kan påverka intervjusituationen. Varje intervjusituation inleddes med en kortare konversation på Facebook där vi bestämde tid och plats för intervjun, och innan vi startade

inspelningen och intervjun höll vi ett kort samtal med respondenterna, där vi båda var aktiva i samtalet. På detta sätt var samtalet redan igång och respondenten hade fått utbyta några ord med oss båda, vilket vi hoppades gjorde intervjusituationen mer avslappnad för respondenten. Hög reliabilitet kräver att frågorna som ställs till respondenterna är formulerade på samma sätt och att svaren i sin tur registreras på samma sätt (Trost, 2007). Då vi utgått från vår intervjuguide där vi i vissa fall har formulerat hela meningar för att undvika att de ställs på ett ledande sätt och att vi sedan transkriberat intervjuerna och i analysfasen utgått från detta skrivna material, anser vi att reliabiliteten är hög. Vi har inte formulerat oss på olika sätt beroende på respondenten, och analysen har inte påverkats av respondentens person då den i första hand har utgått från transkriptionerna. Intervjufrågorna har formulerats på ett tydligt och vardagligt sätt utan att för den sakens skull bli slarvig, och vi undvek ledande frågor och dubbelnegationer. Genom detta tror vi att samtliga respondenter förstod våra frågor, och att de annars kunde fråga vad vi syftade till, tack vare att vi ämnade skapa en avslappnad och naturlig miljö för intervjun.

I kvalitativ forskning är även hög validitet ett avgörande kriterium och avser studiens giltighet: mäter vi det vi avser mäta? Det finns två aspekter av validiteten: intern och extern. Den interna validiteten gäller studiens resultat och orsaksförhållande. Går det att avgöra om resultaten är av kausal relation eller endast en slump? Med förankring i tidigare forskning och användning av beprövade teoretiska begrepp och modeller kan vi komma närmast möjligt att uttala oss om en eventuell kausal relation. Detta nås även genom att inte dra slutsatser utanför materialet eller att övertolka det, vilket vi genom en transparent resultatredovisning ämnar uppnå. Intern validitet handlar alltså om att undvika att “övertolka” materialet utan att i största möjliga mån sträva efter att som forskare tolka uttalandena objektivt. Bryman (2016) benämner detta som konfirmering, vilket syftar till att vi som forskare inte låtit våra egna värderingar ta överhand och bli subjektiv i tolkningen av empirin. Transparens är ytterligare en viktig faktor gällande den interna validiteten, varför vi bifogar intervjuguiden och i metodkapitlet strävar efter att klargöra studiens alla steg.

Den externa validiteten avser i sin tur hur generaliserbart studiens resultat är utanför undersökningskontexten samt om resultatet är överförbart i andra kontexter. Som tidigare nämnt ger vår studie oss inte möjligheten att generalisera kring alla studenter bosatta i MKB:s studenthus. Det ger oss dock en inblick i hur unga vuxna förhåller sig till risk och

vad som ligger bakom deras förhållningssätt, varför vi anser att den externa validiteten hög. Givetvis hade fler intervjupersoner stärkt den externa validiteten, men inom projektets tidsramar hade vi inte möjlighet att genomföra fler intervjuer, till detta ansåg vi även att de sju intervjuer vi genomförde gav oss tillräckligt med material för att besvara studiens syfte och frågeställningar. Bryman (2016: 50ff) lyfter fram ytterligare aspekter att ta hänsyn till gällande kvalitativ forskningsmetodik som vi anser vara relevant att redogöra för:

Ekologisk validitet ämnar besvara hur “naturlig” forskningsansatsen är. Det vill säga hur resultaten speglar människor i deras naturliga sociala miljöer. Då intervjufrågorna gäller hur respondenterna tänker och agerar kring brandrisker i sin vardag utgår vi från att deras svar var baserade på deras vardagspraktiker och -tankar. Intervjuerna utfördes i respondenternas hem eller i direkt anslutning till hemmet (allmänna utrymmen) och därmed kan deras svar i större utsträckning vara förknippat med deras naturliga miljö då intervjun ägde rum inom just densamma.

5.6 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet redogör för fyra huvudkrav gällande forskningsetiska principer som vi redogör för nedan tillsammans för hur vi konkret gått till väga för att säkerställa att kravet uppfyllts i vår studie.

- Informationskravet avser att forskaren ska informera de berörda om studiens syfte. I inledningen till varje intervju redogjorde vi för vilka vi var, vad vi studerade och vad studiens syfte var.
- Samtyckeskravet syftar till deltagarnas rätt att själva bestämma över sin medverkan. Vi tydliggjorde för varje deltagare att de kunde kontakta oss via Facebook (där vi fått kontakt med samtliga respondenter) om de ville dra tillbaka sin medverkan.
- Konfidentialitetskravet är en fråga om sekretess och offentlighet där deltagarnas uppgifter ska förvaras på ett sätt så andra inte kan ta del av dem. I de fall där respondenterna inte ville figurera med sitt förnamn i studien har vi använt ett fingerat namn vid transkription och analys, och de konversationer vi har med deltagarna finns endast på våra privata Facebook-konton i meddelandefunktionen där ingen annan kan tillgå dem.
- Nyttjandekravet åsyftar deltagarnas integritet, där deras uppgifter som delats i undersökningen inte får användas i annat syfte än forskningssyfte. Vi informerade

intervjudeltagarna om att deras uttalanden endast kommer användas för utbildningssyfte i vår uppsats, samtidigt som vi gav möjligheten att citeras med ett fingerat namn samt att dra tillbaka sin medverkan när som helst.

Som tillägg till detta lyfter Bryman (2016: 170ff) fram ytterligare kriterier för etiska principer gällande deltagarnas integritet där studien inte ska inkräkta på privatlivet. Detta hade vi innan genomförandet av intervjuerna i åtanke främst gällande tidigare erfarenheter av brandrelaterade olyckor. Vi hade kommit överens om att låta respondenterna välja själva hur mycket de ville tala om eventuella tidigare erfarenheter om dessa eventuellt orsakade obehag eller om respondenterna på annat sätt verkade lida skada, vilket är ett annat av Brymans (ibid.) principer för etisk forskning. Den tredje principen som Bryman (ibid.) betonar är att inte framställa studien under falska förteckningar. När vi eftersökte respondenter gjordes detta med en kort sammanfattning om studiens syfte och vad vi ämnade undersöka genom intervjuerna, vilket vi sedan upprepade inledningsvis i respektive intervjus inledande skede och därmed var respondenterna medvetna om studiens syfte, både gällande ämne och att den främst skrevs i studiesyfte.

6. Analys

Analysavsnittet utgörs av de resultat vi nått utifrån den samlade empirin och utgår från sju stycken teman genom tematisk innehållsanalys. Kopplas till tidigare forskning och teori, efterföljs av en kortare sammanfattning och avslutas med individuella diskussioner.

6.1 ”Trygghet kanske, eller brist på trygghet snarare”

Tidigt under intervjuerna bad vi respondenterna prata fritt kring deras tankar om risker, för att förstå hur deras relation till just risker ser ut. Emil relaterade riskbegreppet till ”trygghet kanske, eller brist på trygghet snarare”, och Nikos menade: ”Fara, någon sorts fara.

Eventuella problem som jag kan hamna i?”. För Emil verkade risk handla om en känsla och Nikos hade en mer situationell konnotation till risk. Flera respondenter tycktes inte ha en särskilt förankrad attityd gentemot riskbegreppet utan kopplade i stället ordet risk till vad de lärt sig genom sina studier. Emile som studerar till byggingenjör relaterade riskbegreppet till något som berörde byggnader och människor, medan Beatrice, som studerar till

sjuksköterska, i stället svarade att hon kom att tänka på skador och olyckor. Alice pratade om riskanalyser, vilket kan kopplas till hennes utbildning till produktionsledare. Även om Saras tankar gällande begreppet inte kretsade kring hennes utbildning specifikt talade hon också om risk i förhållande till sitt studieämne pratade hon om risk i förhållande till prestationer i skolan gällande risken att bli underkänd på en tenta. Vi kan alltså konstatera att de respondenter som ingår i denna studie visar upp ett lågt engagemang kring risker och riskmedvetenhet, eller åtminstone att den riskmedvetenhet de uttrycker sig om handlar om andra saker än ämnen såsom brandrisker.

6.2 ”Jag brukar ställa fram min termos så att jag inte glömmer kaffet på morgonen”

Vi bad respondenterna berätta om eventuella förebyggande praktiker gällande vardagsrisker. Initialt svarade ofta respondenterna nekande: de antydde att de inte vidtog några förebyggande åtgärder. En respondent kunde endast komma på att hon såg till att ställa fram kaffetermosen. När vi ställde mer specifika frågor framkom det dock att samtliga tillämpade handlingar i förebyggande syfte gällande brandrisker. Vi tolkade detta som att de åtgärder som vidtas har sin grund i socialiseringsprocesser (Wall, 2014) och att de därmed utförs undermedvetet. Det vanligaste svaret på vilka aktiva förebyggande åtgärder gällande brandrisk i hemmet som uppgavs var: att kontrollera att spisen och ugnen var avstängda innan respondenterna gick hemifrån, att släcka ljus, men även att kontrollera att plattång och strykjärn var urkopplade. Ett par av respondenterna verkade ha reflekterat mer över sina förebyggande praktiker: Emile nämnde saker som att inte ha vatten för nära elektricitet, torka av ytor där olja använts ”så att det inte skulle råka antända”. Ronja berättade att hon har för vana att inte ställa saker så att de kan trilla ner från hyllor. Dessutom hade hon en egen brandsläckare i hemmet, och resonerade kring det som att det är ”en väldigt enkel livförsäkring”. Utifrån respondenternas utsagor gällande förebyggande åtgärder i vardagen var Ronja den som uppgav flest sådana. Bland annat använde hon cykelhjälm, vilket ingen av de andra respondenterna där frågan togs upp gjorde.

6.3 Attityder, subjektiv norm, upplevd kontroll

I kapitel 4.3 presenterades Ajzens (2005) modell över målinriktad handling vilket var till stor hjälp för oss i strukturerandet och analysen av respondenternas uttalanden. Modellens tre grundkomponenter följer nedan, med respektive variabel som underrubrik: det vill säga attityd, subjektiv norm och upplevd beteendekontroll.

6.3.1 “Jag har en filt, inte en speciell filt”

Attityden mot brandrisker verkar hos merparten av respondenterna vara att risken är väldigt låg, och därmed inte något de fäste större vikt vid eller oroade sig över i sin vardag. Nikos tyckte till exempel inte att det fanns en särskilt hög risk, vilket kan liknas vid Alice uttalande som uttryckte att risken för en brand inte upplevdes vara särskilt stor och uppgav även att det var någonting som hon kände “aldrig kommer hända”. Både Emil och Sara sa att brandrisken inte var någonting de tänkte så mycket på och Emil uttryckte att “det känns som att de (MKB) har väldigt bra koll på det” vilket kan tolkas som att han menar att han inte behöver ta ansvar tack vare att han upplever MKB ta så stort ansvar.

Beatrice uttryckte en större oro för brandolyckor än resterande respondenter:

Jag tycker att vi har en relativt hög brandrisk ändå. Vi har inga brandfiltar, vi har bara brandsläckare och brandvarnare. Det är ju jättebra att vi har det, men jag skulle vilja ha brandfiltar, men det sa MKB nej till.

Även Ronja hade reflekterat över risken för en brand i hemmet och menade att trots att lägenheterna är relativt brandsäkra och att hon inte ansåg brandrisken vara särskilt stor så upplever hon en riskfaktor i att hon själv bara har en väg ut från sin lägenhet, alltså är hennes fokus här snarare på utrymningsvägar än brandrisken i sig. En respondent ansåg således att brandrisken var hög, och det kopplades till bristen av verktyg för att släcka en eld. I några av lägenhetshusen är lägenheterna så kallade brandceller, vilket innebär att en eld inte kan ta sig in eller ut ur lägenheten på minst 60 minuter (Emil & Emile). Då vi genomförde intervjuerna i bostadshuset Xantippa vid ett senare tillfälle än Sommarstaden, frågade vi Beatrice och Sara om deras lägenheter var brandceller vilket de svarade nekande på. Detta kan vara ytterligare en anledning till att Beatrice upplevde en högre brandrisk i

hemmet. Dessutom adderar det delade köket ytterligare en dimension som kan leda till brandrisker då ingen har ett övergripande ansvar för det. Attityden till brandrisken som låg är avgörande för deras motivation till att vidta förebyggande åtgärder (Ajzen, 2005), vilket resten av analysen även kommer att vittna om. Som ett exempel på förebyggande praktiker gällande brandsäkerheten i hemmet frågade vi under intervjuerna om respondenterna hade brandsläckare eller brandfilt i sina lägenheter (alla hade brandvarnare då det redan var monterat i lägenheten vid inflytt). Som tidigare nämnt var det endast en respondent som hade brandsläckare i sitt hem, resterande svarade nekande. Alice och Emile motiverade avsaknaden av egen brandsläckare och brandfilt i lägenheten med att det fanns ute i korridoren. Respondenternas svar går att förstå utifrån Ajzens (2005) syn på att attityder mot ett beteende avgörs av dess tänkta konsekvenser. Respondenterna tycks anse att avsaknaden av brandsläckare i lägenheten kompenseras med att det finns en på varje våning i studenthusen. Deras attityd till inköp av brandsläckare innebär således inte en total avsaknad av brandsläckare i deras närhet, och beteendet leder därför inte till avgörande konsekvenser för säkerheten, enligt dem. Även Beatrice ansåg att brandsläckaren i korridoren var tillräcklig, men menade att det främst var på grund av ekonomiska skäl hon valt att inte införskaffa en: ”Om det finns en brandsläckare precis utanför min dörr så kommer jag ju använda den i stället”. Den ekonomiska aspekten går givetvis inte att bortse från när det gäller införskaffandet av produkter, och Beatrice menade att en brandsläckare och dess kostnad därmed inte blir prioritet.

Sara visste inte var brandsläckarna i Xantippa-huset finns lokaliserade. Vi noterade senare att den hängde på väggen i korridoren, placerad nära ytterdörren vilket gör det troligt att om Sara varit uppmärksam hade hon kunnat se den varje gång hon lämnade våningen. Att hon inte registrerat detta visar tendenser på att hon inte är särskilt riskmedveten i sin vardag. Angående brandfiltar menade hon vidare att eftersom hon aldrig tidigare använt en brandfilt så har hon aldrig tänkt att det skulle behövas. Hon tyckte även att ”Man kan ju ta...ja nu har vi ju mest fleecefiltar här”, vilket kan tolkas som att hon möjligen inte förstått betydelsen av en specifik brandfilt, utan liknar den i stället vid en ”vanlig” filt och att en sådan, om den inte vore i fleece vilket är antändbart, är ett likvärdigt alternativ till en brandfilt. Även Nikos likställde brandfiltar med vanliga filtar: ”Jag har en filt, inte en speciell filt”. Detta kan tolkas som att de två respondenternas attityder gentemot brandfiltar är att de är överflödiga, och denna attityd grundas troligtvis i okunskap kring vad en

brandfilt är. Kort sagt kan vi anta att respondenternas beteendeövertygelser gällande att inhandla brandsläckare och brandfiltar är att handlingen är onödig då likvärdiga alternativ finns. Dessa övertygelser börjar dock vackla för vissa respondenter under samtalets gång, vilket leder oss in på nästa komponent i TpB.

6.3.2 “Mamma hade blivit hur glad som helst”

Den subjektiva normen handlar om vad utomstående anser vara en bra eller mindre bra handling, en sorts social press från utomstående. I de fall där respondenten vacklade i sina beteendeövertygelser var det ofta i intervjuens avslutande fråga gällande om några nya tankar dykt upp under samtalet. Många uttryckte att de borde göra vissa saker, ändra vissa beteenden och dylikt. Emil menade till exempel att han vet att “man borde ha en brandsläckare” och Alice ställde frågor till oss som kan tolkas grunda sig i osäkerhet kring frågan, där vi utgjorde en subjektiv norm hon förhöll sig till: “Har ni brandfilt hemma? Ska man ha det hemma?”. Nikos funderade kring huruvida andra tänker mer på brandsäkerhet än vad han själv gör och avslutade med att säga “jag kanske borde börja tänka mer på det”. Vi tolkar deras svar “man borde”, “ska man” och “jag kanske borde” som uttryck för en subjektiv norm där respondenterna under vår intervju känner social press att ändra sitt beteende till viss del för att passa in i en norm kring något de upplever sig ha mindre kunskap om än samtalspartnern (vi som intervjuare).

För att ta reda på hur respondenterna upplevde subjektiva normer kring införskaffandet av brandsläckare eller brandfilt frågade vi vad de trodde att deras vänner och familj skulle tycka om ett eventuellt införskaffande. Nikos menade att han trodde att hans närstående skulle tänka att lägenheten kanske var farlig att bo i, att det bör finnas en anledning till varför en brandsläckare och/eller brandfilt skulle införskaffas. På liknande sätt resonerade Beatrice kring eventuella reaktioner och berättar att hon tror att det hade uppfattats som bra, men lite konstigt. Alice trodde inte att reaktionerna skulle vara så starka och menade till och med att hon inte trodde att “...de skulle reagera alls. Att det var smart kanske, ansvarsfullt och vuxet”. Två av respondenterna talade om reaktionerna de kunde föreställa sig komma från sina mödrar:

Mamma hade väl tyckt det var jättebra, och de andra i min närhet hade tyckt det var bra, men kanske inte lagt så mycket tanke åt det (Sara)

Mamma hade blivit hur glad som helst, för hon är lite nojig av sig. Pappa hade väl bara sagt 'Ja, det var ju väldigt moget av dig'. Mina vänner hade nog inte reagerat så mycket, de hade nog mer eller mindre skojat om att 'planerar du att bränna ner lägenheten?'/.../Jag tror inte att det hade varit några större höjningar på ögonbryn (Emile)

Att Emile och Alice trodde att närstående hade värderat handlingen som “mogen” och “vuxen” tyder på att respondenterna anser att riskmedvetenhet är något som är förknippat med en högre ålder, likt tidigare studier pekar på (Enander & Johansson, 2002; Arnett, 2000). Det verkade inte som att någon av respondenterna upplever en social press för att öka brandsäkerheten i sina hem. Flera nämnde att deras föräldrar hade reagerat positivt, men det i sig kanske inte räcker för att press ska upplevas då det inte verkar vara något som föräldrarna uttryckligen uppmuntrar till. I stället är de positiva reaktioner som nämns endast respondenternas antagelser. Nikos, Beatrice och Emile menade att deras vänner skulle tyckt att ett inköp av brandsläckare eller brandfilt varit lite konstigt, eller att de skulle göra sig lustiga över det. De förväntade sig således en delvis negativ respons från sin nära omgivning, vilket utgör den subjektiva norm som individer delvis baserar sina handlingar på enligt TpB (Ajzen, 2005).

Ronja som hade införskaffat en brandsläckare relativt nyligen, berättade att hennes mamma hade frågat varför hon hade köpt en, men att modern senare insett att det var “jättebra”. Ronja nämnde även att hennes familj inte var särskilt medveten om säkerhet i hemmet. När hennes vänner varit på besök och sett brandsläckaren har det hänt att de sagt “Är det där en brandsläckare?” och sedan sagt “Jaha, okej. Vad bra”. Ingen av vännerna har tyckt att det varit konstigt, men reagerat då det “inte är en helt självklar inredningsdetalj”, vilket Ronja tyckte var lite synd. Ronja som är den enda av respondenterna som uppgav att hon införskaffat brandsläckare verkade inte ha gjort det utifrån en subjektiv norm då hon uppger att ingen i hennes närhet reagerade nämnvärt efter inköpet eller uppmuntrat henne att införskaffa en initialt.

Emil, vars pappa arbetat som brandman, trodde att hans familj skulle tycka det var “väldigt smart” om han införskaffade en brandfilt eller en brandsläckare. Han förklarade att familjen alltid haft brandsläckare hemma under hans uppväxt och att både hans mamma och pappa har varsin i sina respektive hem i dagsläget. Emil kan anses vara en av de respondenter som upplever en starkare subjektiv norm på grund av detta, och mycket riktigt nämnde han att han funderat på att skaffa en brandsläckare innan vi ledde in samtalet på ämnet under intervjun, hans medvetenhet kring införskaffandet av brandsläckare väcktes således inte av våra frågor, som fallet verkar vara med till exempel Nikos och Alice.

6.3.3 “Jag cyklar lite långsamt i svängarna”

Den viktigaste faktorn för att en individ ska gå från tanke till handling är, enligt Ajzens (2005) teori om planned behaviour, upplevd beteendekontroll vilket innebär att individen upplever sig ha kapacitet och resurser för att utföra en specifik handling, samt att genomförandet av handlingen upplevs som relativt okomplicerat. En av respondenterna uttalade sig gällande risker allmänt i vardagen och nämnde att hon “cyklar lite långsamt i svängarna”. Detta kan förstås som att hon upplever sig ha en hög beteendekontroll, likt Ajzen (2005) redogör för, även i situationer där risken till stor del ligger utom hennes kontroll som till exempel i trafiken. Som svar på vår fråga om respondenterna upplevde sig ha tillräckligt mycket kunskap för att upprätthålla ett brandsäkert hem, svarade Nikos: “Ja, jag tror inte det är raketforskning, man gör bara det som är logiskt”. Även en del av de andra respondenterna svarade på ett sätt som kan tolkas som att de menade att det inte krävs någon specifik kunskap: Sara menade till exempel att trots att hon inte har någon utbildning inom brandsäkerhet så har hon “vanligt vett” och Alice sade sig inte veta vad det skulle vara för kunskap och menade att hon inte lärt sig något annat än att se till att saker är avstängda i lägenheten. Den enda av respondenterna som tycktes uppleva en bristande kunskap på området var Ronja som uttryckte att det var någonting hon “skulle kunna ha mer kunskap om”. Hennes svar blir särskilt intressant att sätta i relation till de andra respondenternas uttalanden då Ronja som tidigare nämnt är den enda av respondenterna som inhandlat en brandsläckare till sitt hem. Hon tycktes dessutom vara riskmedveten i sin vardag, till exempel använde hon cykelhjälm, och uppgav att hon medvetet vidtog ett flertal förebyggande åtgärder i sitt hem.

På frågan gällande vems ansvar det är att upprätthålla ett brandsäkert hem tycktes respondenterna ha delade åsikter. Nikos ansåg det vara hyresvärdens ansvar och menade att eftersom hyresavgiften varje månad är så pass hög så borde det ansvaret ligga på MKB. Han tyckte att det som ligger inom hans egen kontroll gällande brandsäkerhet i hemmet är att framföra klagomål till hyresvärden, som i sin tur kan åtgärda eventuella problem. Nikos var den enda av respondenterna som menade att ansvaret inte är delat mellan hyresvärd och hyresgäst. Resterande respondenter ansåg att det är lika mycket båda parternas ansvar, eller att det är hyresvärdens ansvar att göra det möjligt för hyresgästen att agera brandsäkert genom att bistå med brandvarnare och -släckare. En respondent hade kontaktat hyresvärden för att framföra ett klagomål gällande brandsäkerheten: Beatrice efterlyste brandfiltar till våningen på Xantippa. Hon ansåg sig alltså ha kapacitet och resurser att maila MKB och eftersöka brandfiltar. Tack vare sina studier på sjuksköterskeprogrammet var kanske den subjektiva normen positiv till en sådan handling, då programmet fokuserar på just skador och risker. Hennes attityd gentemot beteendet kan även den anses vara positiv, då hon dessutom nämnde att hon ansåg brandrisken vara relativt hög och att det var något hon uttryckte sig vara medveten om. MKB nekade dock hennes förfrågan då deras budget inte räckte till att förse samtliga studenthus med brandfiltar. Anledningen till att hon då inte gick och införskaffade en brandfilt privat var på grund av ekonomiska skäl. Detta visar således på hur hennes kontrollövertygelse försvagas då hon väljer att inte prioritera en brandfilt eller brandsläckare till sitt rum: resurserna brister varför den positiva attityden och subjektiva normen inte räcker för att skapa ett beteende.

En annan respondent vittnade om att hon råkat antända sitt hår när hon böjde sig över ett levande ljus i sitt rum. Efter denna händelse ansåg hon sig inte längre vara i kontroll över levande ljus i sitt rum, och bristen på upplevd beteendekontroll hade lett henne till att endast tända ljus i de allmänna utrymmena på Xantippa. Hon motiverade detta med att det finns fler människor i de allmänna utrymmena som skulle kunna upptäcka ett levande ljus och släcka det om hon själv råkade glömma det. Detta är även ett tydligt exempel på hur tidigare erfarenheter påverkar riskförståelsen hos individer.

6.4 Meningsstruktur

Walls (2010) teori om riskförståelse som grundas i meningsstrukturen. Meningsstrukturen utgörs i sin tur av diverse faktorer (tidigare erfarenheter, individuell kontra kollektiv orientering samt platsanknytning) och sätts här i relation till respondenternas uttalanden.

6.4.1 ”Om det händer något så blir det ju ingen som blir skadad”

Ingen av respondenterna uppgav att de hade varit med om en allvarlig brandolycka, men däremot nämnde en respondent att vänner till honom varit med om att en stekpanna började brinna, men att situationen löstes utan några skador på individ eller interiör. Respondenten som fått sitt hår att börja brinna i samband med att hon böjt sig över ett levande ljus nämnde inte denna händelse när vi frågade huruvida hon eller någon i hennes närhet någon gång råkat ut för en brandrelaterad olycka i hemmet. I stället berättades detta i ett annat sammanhang. Med detta sagt kan det således antas att respondenten inte ansåg händelsen vara av allvarigare betydelse. När de två respondenterna berättade om sina upplevelser om brandolyckor i hemmet skrattade de och verkade inte tillskriva händelsen större vikt. Wall (2014) menar att sociala emotioner är avgörande för hur individer konstruerar sin riskförståelse. I detta fall var händelserna förknippat med humor för respondenterna, och vi kunde inte utläsa några skam- eller skuld känslor i deras uttalanden, det vill säga den reflexiva sidan av sociala emotioner. I stället tolkar vi deras uttalanden som empatiska: att den ena kände sympati till de vänner som i sin matlagning råkat tända eld i stekpannan genom att ”skoja runt” om det och den andra som eventuellt mottagit empati för sitt misstag gällande eldsvådan i håret. I sådana fall omskrivs händelsen som mindre riskfylld och risken blir efterkonstruerad som mindre allvarlig (Wall, 2014).

Respondenten Alice hänvisade till sin mammas tidigare erfarenheter som avgörande faktor för hur hon själv tänker kring brandrisker i hemmet. Alice berättade:

Mamma har vart ‘Hur rimligt är det egentligen?’, för jag springer ut direkt när larmet kör liksom, lämnar allting och bara ‘Nu går vi’ och hon bara ‘Men du kan ju ta med din dator, det kommer inte hända något på riktigt’. Och när ens mamma säger det, som ändå har levt de här 50 åren, så känns det som att man tänker inte så mycket på att det faktiskt inte händer något, och allting är ju ändå så säkert så om det händer något så blir det ju ingen som blir skadad som det var då på 90-talet (Alice)

Här refererar Alice till två tidigare erfarenheter som dock inte är personligt upplevda men som format hennes syn på brandrisker. Den första är hennes mammas övertygelse om att brandrisken är icke-existerande. Alice tycks i efterhand förlita sig mer på sin mammas övertygelse än på att brandlarmet faktiskt ringer, något hon motiverar med att hennes mamma har mer erfarenheter och därför har tolkningsföreträde i frågan. Den andra rör den diskoteksbrand som ägde rum i Göteborg år 1998 och som Alice lyssnat på en dokumentär om. Alice refererar till ett avsnitt i dokumentären där det berättas att husen i Sverige har blivit brandsäkrare sedan olyckan, något hon menar bidrar till tanken att en brand i hemmet “aldrig kommer hända”.

6.4.2 “Jag skulle bara stänga dörren och gå. Och ta med mina kompisar”

Sverige kan anses vara ett individualistiskt land, men i vår undersökning är vi även intresserade av hur de boende uppfattar grupptillhörigheten i sina respektive studenthus för att undersöka om en kollektiv orientering eventuellt råder i större utsträckning här än i övriga samhället, och om detta i sin tur gör att de tolkar risker utifrån eventuell gemenskap med sina grannar. Wall (2010) menar även att riskförståelsen ser olika ut inom olika kulturer, något vi kan se tendenser till i Nikos uttalanden. Nikos, som har bott i Sverige och Malmö i fem år men som ursprungligen kommer från Grekland menade att han känner sig säker i sitt boende tack vare att Sverige har ett mer omfattande säkerhetstänk gällande “allt” och han framhåller specifikt kvaliteten på byggnader som bättre i Sverige. Nikos var även den enda av respondenterna som medvetet inte skaffat en hemförsäkring, med motiveringen att boendet på Sege Park är ett tillfälligt boende, detta trots att han varit bosatt där de senaste fem åren. Nikos uttryckte dock att han känner en viss samhörighet med sina grannar, och lyfte upp byggnadens Facebook-grupp som bidragande till detta. Huruvida respondenterna känner samhörighet i huset varierade. Vissa kände flera av sina grannar och upplevde en känsla av samhörighet i byggnaden, medan andra inte kände att det fanns någon större gemenskap i huset. Då alla respondenter utom Nikos bodde själva kan vi anta att deras individualistiska känsla påverkas av detta. Xantippa ett undantag då de boende där delar kök och gemensamma utrymmen, vilket återspeglas i framför allt Saras svar, som flera gånger i intervjun visade på känslan av samhörighet med de andra på våningen. Tillsammans menade hon att de är som en familj, och vid händelse av en brand skulle hon “ta med sina kompisar” och gå ut.

6.4.3 “Man behöver dom här små smultronställena”

Utifrån platsanknytningens påverkan på riskförståelsen (Wall, 2010) har vi tolkat respondenternas svar för att se om deras förståelse av sin omvärld och risker är knutet till en kollektiv eller individualistisk känsla samt hur deras anknytning till platsen (Malmö eller studenthuset) ser ut. Respondenterna i vår studie bor i studentbostäder vilket kan innebära att de flyttat från sin hemort för att nu påbörja vuxenlivet på egen hand, varför dessa frågor kan vara under förhandling i respondenternas aktuella livssituation, där det lokala de (eventuellt) tidigare upplevt upplöses och en mer individualistisk syn på risk utvecklas, alternativt att deras tidigare känsla av lokal anknytning ersätts av en lokal anknytning till studenthuset och dess invånare.

Några av respondenterna uttryckte en riskmedvetenhet gällande sin boendesituation, det vill säga risker knutna till den fysiska platsen. Detta gällde bland annat nödutgångar i händelse av risk, där Emile förklarade att det värsta som enligt honom skulle kunna hända om det utbröt en brand var att de boende greps av panik, sprang ut och att nödutgångarna då skulle vara rök- eller eldfyllda. Både Alice och Nikos berättade att nödutgångar i form av trappor längs husets utsidor ligger alldeles i närheten av deras respektive lägenheter, vilket de lyfte fram som en fördel i diskussionen kring brandrisker. Ronja uttryckte en riskmedvetenhet och en viss rädsla gällande flyktvägar, där hon i tidigare boenden haft fler flyktvägar än en, bland annat i form av brandtrappor i anknytning till balkong i lägenheten eller möjlighet att hoppa från fönstret då hon bott på första våningen. Hon förklarade att hennes lägenhet på Rönnen är belägen på sjätte våningen och att hon därmed anser möjligheten att hoppa från fönstret som utesluten och att i händelse av en brand är hennes ytterdörr den enda flyktvägen. Hon målade upp ett skräckscenario där det började brinna mellan henne och dörren och att hon därför inte kan ta sig ut. Här gick samtalet över till varför hon valde att införskaffa en brandsläckare. Detta är ett tydligt exempel på hur platsanknytning påverkat Ronjas förståelse och beteende gällande brandrisken i sin bostad. Ytterligare två respondenter resonerade kring möjligheterna att hoppa från sitt fönster i händelse av brand, vilket tyder på en medvetenhet kring flyktvägar hos respondenterna som uppkommit på grund av att lägenheterna endast har två flyktvägar: fönstret och ytterdörren.

Att flertalet respondenter resonerade kring flyktvägar på ett sätt som vi tolkar uppkommit i ett tidigare skede än under intervjun, tolkar vi som att de resonerat kring konsekvenser i händelse av brand. Trots detta uttryckte de inte samma medvetenhet gällande förebyggande åtgärder. Vi förstår detta som att de förebyggande åtgärderna är så internaliserade att de görs omedvetet, praktikerna anses vara “naturliga” och är därmed inget de kan redogöra för på rak arm. Ett annat scenario är att deras till synes obryddhet gällande förebyggande praktiker så som införskaffande av brandsläckare och liknande, tyder på att de såg bränder i hemmet som något som “bara händer” snarare än något som är tätt förknippat med den mänskliga faktorn (Enander & Johansson, 2002). Deras resonerande kring flyktvägar kan även sättas i relation till mer primära känslor som till exempel rädsla, men även det rumsliga sammanhang som utgör hemmet.

Platsanknytningsteorins andra faktorer såsom känsla av samhörighet och att tillhöra på en plats har vi undersökt genom att dels fråga om respondenterna upplever just en samhörighet med de andra boende i deras respektive studenthus, dels om de trivs i Malmö, hur länge de har bott i staden och om de planerar att bo kvar efter de avslutat sina studier. Samhörighet i byggnaden berörde vi delvis i kapitlets förra underrubrik gällande individuell kontra kollektiv orientering, där resultatet vittnade om både jakande och nekande svar från respondenterna. Beatrice förklarade att hon inte känner sig riktigt “hemma” i Malmö då hon ännu inte hittat sina “smultronställen” och Alice som tydligt uttryckte att hon inte kände någon samhörighet planerar inte heller att bo kvar i Malmö efter sina studier. De respondenter som hade tecknat hemförsäkring svarade på frågan som att detta var en självklarhet. Alice, som var den enda som uttryckligen svarade nej på frågan om hon upplevde en samhörighet i byggnaden, berättade att hemförsäkringen var inkluderad i hennes hyra på Sommarstadens studentboende, något som inte är korrekt. Vi kan inte dra några slutsatser kring huruvida hennes brist på känsla av samhörighet har lett till att hon missuppfattat att hemförsäkringen tecknas individuellt, men eventuellt har bristen på samhörighet lett till att hon inte engagerat sig för att ta reda på information som gör hennes boendesituation säkrare då den uppfattas som temporär. Nikos, som flyttade till Malmö för fem år sedan på grund av sina studier, framhöll att hans boende endast är temporärt och av just denna anledning valt att inte teckna en hemförsäkring. Hans brist på känsla av tillhörighet till platsen han bor på kan således tolkas som bidragande till detta val. Enligt Wall och Olofssons (2008) modell (figur 1) som redogörs för under avsnitt 3.4 placeras

uttalanden i olika kategorier över platsanknytning. Utifrån denna modell kan Nikos svar på frågan gällande vad det värsta som kunnat hända om en brand utbröt i hans hem förstås. Han uttrycker att det värsta hade varit om han själv kom till skada, (“I”). Enligt modellen visar detta på individualism och en avskildhet från det lokala. Resterande respondenter uttrycker sig i termer om “folk” och “någon” gällande det värsta som kunnat hända i händelse av en brand, vilket istället tyder på kollektiviteten.

6.5 “Jag tror inte det är raketforskning”

Två av våra respondenter uppgav att de vidtagit fler åtgärder än resterande, Ronja som köpt en brandsläckare och Beatrice som efterfrågat brandfiltar till studenthuset hon bodde i. Utifrån dessa enskilda fall kan vi inte förklara deras beteende med könstillhörighet gällande att kvinnor enligt Enander och Johansson (2002) vidtar fler säkerhetsåtgärder, men givetvis kan det vara en bidragande faktor. Sara ansåg att begreppet risk överanvänds och på frågan gällande huruvida hon använde cykelhjälm motiverade hon sitt “nej” med att hon inte slår sig så mycket när hon ramlar. Detta kan tolkas som att hon upplever risker i vardagen som mindre allvarliga vilket således går emot teorin om “the white male effect”, även om teorin i sig visar på övergripande tendenser och inte på individnivå. Beatrice, till skillnad från resten av respondenterna, menade att brandrisken i hennes boende var hög. I övriga fall ansåg både kvinnorna och männen att just brandrisken i deras studentboende var låg och något de inte oroade sig över. Då riskuppfattning ökar med åldern kanske de könsbaserade skillnaderna i riskuppfattning framträder tydligare senare i livet. Eventuellt upplever vita män och unga vuxna risker på liknande sätt, men på grund av olika anledningar. Nikos är den enda av våra respondenter som inte kvalar in i Enander och Johanssons (2002) åldersspann för unga vuxna, det vill säga 18–35 år, då han är 38 år gammal. Han uttryckte en låg motivation gentemot brandsäkerhet och riskförebyggande åtgärder. Detta har troligtvis flera förklaringar: hans könstillhörighet, känsla av kontroll över situationen samt tidigare erfarenheter där hans riskperception är formad av Greklands kultur som enligt honom präglas av mindre säkerhetstänk än Sveriges.

6.6 “Jag visste faktiskt inte att det fanns en brandvarnare”

Ronja ansåg sig inte ha tillräckligt mycket kunskap för att upprätthålla ett brandsäkert hem, utan uttryckte att det var något hon kunde ha mer kunskap om. Hon var därtill den enda av respondenterna som uppgav att hon införskaffat en brandsläckare till sitt boende, vilket kan tyda på en hög grad av det Palm (1994) refererar till som beslutsinvolvering och som innefattar just benägenhet att införskaffa något. Emile kan, tack vare sin utbildning, även han anses vara höginvolverad och med en hög grad erkännande av problemet. Han uttrycker kunskap kring inte bara hur han hade agerat vid olika brandrelaterade olyckor, utan även gällande förebyggande praktiker. Emile var även en av de boende på Sommarstaden som kände till det faktum att samtliga lägenheter i studenthuset var så kallade brandceller, vilket också kan visa på involvering i och kunskap kring ämnet. En annan respondent som kan tolkas vara höginvolverad, men som i stället för att erkänna problem snarare tycks uppleva begränsningar är Beatrice. Hon berättade, likt tidigare nämnt, att hon kontaktat MKB i syfte att få brandfiltar till varje våning i hennes studenthus Xantippa. När hon möttes av ett nekande svar på sin förfrågan lades intresset ner, vilket kan tolkas vara ett tecken på att Beatrice upplevde en begränsning som i sin tur hämmade hennes ansträngningar. Hon är fortfarande medveten om riskerna, men kan enligt Grunig och Hunts (1984) teori anses ha för många eller för stora hinder för att vara aktiv i frågan. På frågan gällande huruvida Nikos ansåg sig ha tillräcklig kunskap för att veta hur han skulle agera i händelse av en brand i hans hem, svarade han att det inte var “raketforskning”, vilket kan tolkas visa på låg involvering. Han menade att det som låg inom hans förfogande var att klaga till hyresvärden och därefter hoppas på att denne gjorde någonting åt problemet, vilket också visar på låg involvering och begränsningar. Utifrån dessa uttalanden skulle Nikos kunna kategoriseras som medveten men med låg involveringsgrad samt upplevda begränsningar. Nikos tyckte vidare att risken för att en brand skulle inträffa i hans hem var väldigt liten, och menade att han kände sig säker, vilket kan tyda på tendenser till det som Grunig och Hunt (1984) beskriver som rutinmässigt beteende med låg involvering. Nikos möter inga begränsningar, och anser att problemet inte riktigt existerar, något som framkom när han förklarade att det han kan göra gällande brandsäkerheten är att klaga till hyresvärden, *om* någonting saknas. Sara kan också anses kvala in under den kategori som innefattar låg involvering tillsammans med ett rutinmässigt beteende. Låg involvering innebär för hennes del att hon har bristande kunskaper gällande brandrisken och -säkerheten i sitt boende. Sara uttryckte bland annat att hon inte vet var

brandsläckarna på våningen är placerade och berättade att det var först i samband med att brandkåren varit på besök på hennes studentboende som hon, genom en kompis, fick kännedom om brandvarnarna som satt utplacerade i samtliga rum. Hon menade att hon dessförinnan inte haft vetskap om att dessa funnits, utan bara haft en extra brandvarnaren hon fått i inflyttningspresent av sin mamma liggandes på fönsterbrädan. Därtill kan hennes argument för varför hon inte har en brandfilt, nämligen att hon inte tänkt att det behövs eftersom hon aldrig tidigare använt en, tolkas skildra den låga graden av involvering tillsammans med en uppfattning om att problemet inte riktigt existerar. Ett annat av hennes uttalanden som talar för låg ämnesinvolvering gällande kunskap kring brandsäkerhet var när hon berättade att hon hade sin säng placerad framför elementet och påpekade att hon inte var säker på om detta utgjorde en brandrisk eller ej.

Trots att ingen av de sju respondenterna hade hört talas om Brandskyddsföreningen Skåne, kan det ändå tolkas som att en viss så kallad grundläggande kunskap kring brandrisker i hemmet finns hos respondenterna. Att sakna kännedom om Brandskyddsföreningen Skåne är inte synonymt med bristande kunskap gällande ämnet, utan tyder snarare på en problematik för SBF och deras kommunikation, vilket för oss in på nästa analysdel: kommunikation och riskinformation.

6.7 “MKB har ju blivit en ganska trygg källa just för att de gör så mycket för att försöka göra det bättre för oss”

Utifrån Alaszewskis (2005) och Bakirs (2010) resultat kring informationsinhämtning kan vi dra flera paralleller till våra respondenters uttalande gällande information kring brandsäkerhet och trovärdiga källor. Alaszewski (2005) menar att närstående är den främsta källan till information, följt av internet. Studien är 13 år gammal, men nyare studier visar på att riskförståelse skapas genom socialiseringsprocesser (Wall, 2014), varför vi kan anta att informationsinhämtningens rangordning ser ungefär likadan ut idag. När vi ställde frågan om var eller på vilket sätt respondenterna skulle vilja motta information gällande brandsäkerhet var det, som man kan misstänka, ingen som svarade att de vill ha information från sina föräldrar. Denna värdering sker troligtvis undermedvetet. I stället svarade respondenterna att de hade föredragit anslag i entrén till sina boenden, mail, broschyrer eller muntligt i samband med inflytt i lägenheten. Dessa svar tolkar vi som att

de boende menar att avsändaren till informationen skulle vara MKB, och några av respondenterna nämnde även MKB som en trovärdig källa till riskinformation. Andra avsändare som nämndes var räddningstjänsten, brandkåren, Malmö Stad och myndigheter, medan privata aktörer i stället ansågs vara mindre pålitliga, i enlighet med Alaszewskis (2005) resultat. Att flera nämnde MKB som trovärdiga kan delvis bero på att samtliga respondenter kände ett förtroende för MKB och att avsändaren i ett sådant fall är en sedan tidigare känd källa, vilket Alaszewski (2005) menar leder till att mottagaren finner källan mer trovärdig. Några av respondenterna följde myndigheter på sociala medier, men främst användes sociala medier för att hålla kontakt med vänner. Samhällsinformation var i stället något som respondenterna aktivt sökte upp på nyhetssidor. Ett par av respondenterna menade att det skulle vara fördelaktigt om informationen var synlig ett flertal gånger på olika platser och att detta skulle leda till att informationen bearbetades bättre.

6.7.1 “Make fire extinguishers sexy again!”

I samband med samtalen kring informationsinhämtning och sociala medier bad vi respondenterna att gradera de fem fiktiva tweets (se bilaga 2) som vi tagit fram i ett tidigare stadie. Respondenterna kunde välja att gradera mellan 1 till 5, där 5 var det högsta betyget och 1 det lägsta, gällande dels hur förtroendeingivande respektive tweet uppfattades vara, dels hur motiverade respondenterna kände sig att vidta åtgärder. De fiktiva tweetsen var utformade på olika sätt där vissa avsågs vara mer humoristiska, andra mer informativa och faktabaserade medan ytterligare andra hade en mer lättsam ton. Resultatet av respondenternas graderingar vittnar om att den tweet som var faktabaserad och mer informativ än resterande hade högst medelvärde på punkten “motiverad att vidta åtgärder”.

Det är intressant att titta på tweetsens graderingar individuellt då vissa respondenter gav femmor på vissa tweets, och andra respondenter gav ettor på samma. Emiles graderingar var de som stack ut mest från resten av respondenternas. Han uppfattade den andra tweeten, som fått lägst betyg av samtliga övriga respondenter, som rolig och att den spelade på hans humor vilket han uppskattade. Han menade att den lättsamma tonen även bidrog till förtroende då texten inte “pekar eller antyder att jag gör någonting fel”. Däremot ansåg han den fjärde tweeten, som var av mer informativ och faktabaserad karaktär och som fick

högst betyg av de andra respondenterna både gällande förtroendeingivandeaspekten och hur motiverade de blev till att vidta åtgärder, som “någonting aftonbladet skulle skriva och jag är så trött på Aftonbladet och Expressen”. Den första tweeten är den som visar på störst skillnad mellan uppfattningarna kring hur förtroendeingivande den är respektive hur motiverad respondenterna blev att vidta åtgärder. Denna tweet var utformad på ett sätt som vi ämnade skulle upplevas som skuldbeläggande. Resultatet kunde i sin tur förstås utifrån Walls (2014) teori om sociala emotioner och dess reflexiva sida som syftar till att när känslor av skam och skuld upplevs som följd av ett beteende är individen mindre benägen att upprepa beteendet. En tweet i mer skuldbeläggande ton kan således motivera individen att vidta handling, för att slippa bli påmind om dessa obehagliga känslor, men det kan även leda till att individen väljer att aktivt undvika denna typ av information. Detta enligt Alaszewskis (2005) resultat som visar att individer aktivt söker upp samt undviker vissa typer av information.

6.8 Slutsatser

Respondenterna relaterade riskbegreppet i viss utsträckning till sina studier, detta kan bero på att de inte har en utvecklad riskförståelse. Vi såg även tendenser till att respondenterna utförde riskförebyggande praktiker så pass undermedvetet att de inte på rak arm kunde redogöra för dessa, men när vi specificerade frågan framkom det att samtliga respondenter var noga med att till exempel kontrollera att spisen och ugnen var avstängda, samt andra elektroniska apparater såsom plattång och strykjärn. Detta kan bero på att riskmedvetenheten är skapad genom socialiseringsprocesser till den grad att det framstår som ”naturligt” för respondenterna, snarare än något de reflekterar över att de gör. Generellt sett uppgav respondenterna att brandrisken i hemmet upplevdes som låg. Attityderna gentemot att införskaffa brandförebyggande verktyg såsom brandsläckare och -filt till den egna lägenheten var i flera fall att det fanns likvärdiga alternativ till detta såsom ”vanliga” filter och brandsläckarna som är placerade i bostadshusens korridorer. Den subjektiva normen som respondenterna uppgav att de trodde att de skulle mötas av om de införskaffat dessa verktyg var överhängande positiv, framför allt från mödrarna. Några respondenter uppgav att deras omgivning hade uppfattat det som ”lite konstigt” eller att det borde finnas en anledning till införskaffandet. Två av respondenterna uppgav att de trodde att deras närstående skulle uppfatta handlingen som ”mogen” och ”vuxen” vilket vi

tolkar som att respondenterna anser att riskmedvetenhet är något som ökar med åldern. Respondenterna menade i vissa fall att kunskap gällande brand i hemmet endast krävde sunt förnuft och att ”man gör det som är logiskt”, medan andra menade att de ansåg sig behöva mer kunskap för att kunna upprätthålla ett brandsäkert hem. Vi kan alltså konstatera att riskmedvetenheten som uttrycktes hos respondenterna var av varierande grad. Överlag uttryckte respondenterna en viss osäkerhet gällande brandförebyggande praktiker, och detta tycktes grunda sig i att de inte var medvetna om vilken kunskap de saknade, alltså att de inte visste vad kunskapsluckan bestod utav. Ingen av respondenterna delgav att de erfarit en allvarlig brandolycka. En respondent förlitade sig istället på sin mammas tidigare erfarenheter om att ett ljudande brandvarnare inte betydde en risk. Ytterligare en respondent hade antänt sitt hår och vidtog åtgärden att inte tända fler ljus i sitt rum. Generellt sett var tidigare erfarenheter gällande brandolyckor frånvarande i deras utsagor. Respondenterna upplevde olika grad av samhörighet med sina grannar i respektive studenthus, men flera av dem uppgav ändå att det värsta som skulle kunna hända om en brand bröt ut var att ”någon” kom till skada, vilket vi tolkar som att det ändå råder en viss medvetenhet och omtanke om grannarnas säkerhet. Samtliga respondenter uppgav att de trivdes i sina studentboenden och kände förtroende för MKB, vilket även speglades i deras svar gällande sin upplevda trygghet i sina hem, där flera uppgav att MKB tog stort ansvar för deras trivsel och säkerhet. Ålder och kön är faktorer som enligt tidigare studier påverkar riskmedvetenheten, och respondenterna i denna studie uttryckte generellt sett en låg riskmedvetenhet där de i vissa fall ansåg att ansvaret låg på någon annan, och i andra fall resonerade som att ”ingenting kommer hända”. Endast en av respondenterna kunde erinra sig att de aktivt sökt information gällande brandsäkerhet eller brandrisker, vilket återigen kan vara ett tecken på bristande riskmedvetenhet hos de övriga. De ansåg att en myndighet eller icke-kommersiell avsändare, till exempel MKB, var en trovärdig källa till riskinformation. Reaktionerna på våra fiktiva tweets var varierande: där vissa föredrog en saklig, informativ ton uppskattade andra en skämtsam och lekfull ton. Ingen av våra tweets kunde med andra ord appellera till samtliga inom målgruppen boende i MKB:s studentlägenheter.

7. Slutdiskussion

7.1 Denise Nilsson

De tre frågeställningar vi inledningsvis formulerade för att underlätta i arbetet mot att nå fram till vårt syfte berörde attityder, motivationer och praktiker gällande brandrisker i hemmet hos de boende i MKB:s studentlägenheter, bakomliggande faktorer i relation till riskförståelse hos respondenterna, samt respondenternas förhållningssätt till riskinformation gällande brandsäkerhet. Utifrån dessa tre frågeställningar har analysavsnittet delats upp i sju stycken teman där samtliga var viktiga utgångspunkter och har sin grund i tidigare forskning och teoretiska perspektiv. Genom kvalitativa intervjuer med boende på MKB:s studenthus runt om i Malmö ämnade vi skapa en djupare förståelse för de respektive respondenternas levnadsvärld. Detta för att på ett så bra sätt som möjligt kunna se tendenser i deras utsagor, dra paralleller och/eller visa på olikheter med tidigare forskning, allt utifrån ett antal väl utvalda teoretiska perspektiv.

För att förstå hur respondenterna förhöll sig till ämnet och på så vis besvara den första frågeställningen i vår studie, använde vi oss av Grunig och Hunts (1984) situationella teori som i förlängningen visar hur de olika beteendetyperna tar till sig information och bemöter problem. Ämnet som respondenterna var mer eller mindre involverade i avsåg vi här vara brandrisker i hemmet. Ronja, som utifrån sina uttalanden kan tolkas vara mer involverad i ämnet än resterande respondenter, var en av de få som uppgav att hon självmant sökt information kring brandrisker och förebyggande åtgärder. Detta visar på det Grunig och Hunt (1984) benämner som hög involvering och erkännande av problem. Vidare kan det genom uttalanden från resterande respondenter konstateras att de tycks vara mindre involverade i ämnet brandrisker i hemmet. Sara berättade till exempel hur hon först nyligen fått kunskap om att brandvarnare finns utplacerade i samtliga rum i hennes studenthus Xantippa. Hon uppgav också att hon inte kände till var brandsläckarna fanns lokaliserade i studenthuset samt motiverade avsaknaden av en brandfilt med att hon aldrig tidigare haft användning för en och av just den anledningen heller aldrig ansett sig behöva en.

Dessa uttalanden kan alla tolkas vittna om ett bristande engagemang i ämnet och kan sättas i relation till det Grunig och Hunt (1984) beskriver som låginvolverad med en inställning som färgas starkt av tanken på att problemet (brandrisken i detta fall) inte riktigt existerar.

Likt nämnt i analysavsnittet kan respondenternas spontana tankar kring riskbegreppet tyda på ett lågt engagemang gällande riskmedvetenhet och brandrisker specifikt, något som delvis kom att ändras hos vissa av respondenterna under samtalens gång. Även då vi inte haft för avsikt att generalisera något av det material vi insamlat är det enligt min mening viktigt att se de respektive uttalandena i ett sammanhang. Det kunde till exempel inledningsvis uppfattas som att merparten av respondenterna inte reflekterade över brandrisker, eller åtminstone inte uttryckte sig gällande brandrisker i relation till allmänna risker i vardagen, vilket då skulle visa på låg involvering i ämnet. Ändå var det respondenter som senare under samtalens gång visade på högre involvering och engagemang i ämnet.

Av denna anledning vill jag poängtera att Grunig och Hunts modell (1984) över involvering och engagemang bör ses som ett komplement för att förstå graden av involvering hos individer, men att den åtminstone i en kvalitativ studie som denna inte bör fungera som en mall i vilken de respektive respondenterna ska placeras in utifrån specifika uttalanden. Vissa uttalanden kan visa på tendenser av högre involvering och engagemang i en fråga, medan andra istället kan visa på motsatsen, varför modellen kan vara svår att tillämpa på ett sätt som inte generaliserar. Anledningen till varför respondenternas uttalanden kunde skilja sig åt gällande ämnesinvolveringen kan delvis bero på frågorna vi ställde och hur dessa ställdes. Den semistrukturerade intervjuguiden fungerade som en utgångspunkt i samtliga samtal och innebar att fokus låg vid respondenternas utsagor och att samtalet därför delvis kunde ta annan riktning. Till exempel kom respondenternas utsagor att leda till andra teman, händelser och så vidare, vilket således kunde innebära att nya uttalanden visade på annorlunda grad av engagemang än tidigare uttalanden hade gjort och tvärtom.

I syfte att besvara den andra frågeställningen – vilken berörde bakgrundsfaktorer till riskförståelse hos respondenterna – utgick vi från det teoretiska perspektivet “white male effect” för att förstå genusaspekten. Tendenser till det Finucane et al (2000) redogör för vara en del av begreppet “white male effect” kan återfinnas i många av Nikos uttalanden. Som konstaterat i analysdelen tolkas han inte bara vidta få förebyggande åtgärder, utan tycks även ha en individualistisk syn på världen. Även då fler av respondenterna kan tolkas delvis dela Nikos världsbild i vissa frågor blir det extra intressant då Nikos bor tillsammans med sin fru och inte ensam likt de andra respondenterna. Som enda respondent med fler i sitt boende än bara sig själv uttryckte Nikos att det värsta som kunnat hända om en brand bröt ut i hans hem var att han personligen kom till skada, därpå nämner han sin familj.

Även om det kan vara en ren tillfällighet att han nämner sin familj efter sig själv kan det tolkas styrka det faktum att han på flera punkter tycks visa på liknande tendenser till det som lyfts upp i Finucanes et al (2000) resultat gällande vita män. Det kan vidare konstateras att det finns andra fall i vår studie som visar på annorlunda resultat jämfört med dem som genusteorin redogör för. Likt nämnt i analysdelen uttryckte Sara sig på ett sätt som kan uppfattas likna Nikos inställning. Bland annat kunde Sara utifrån sina uttalanden tolkas uppleva risker som små och av litet allvar, till exempel genom att motivera att cykelhjälmar inte används med att hon inte slår sig så mycket om hon ramlar samt att hon ”cyklar långsamt i svängarna”. Denna aspekt visar således tydligt på hur resultat kan analyseras lika mycket utifrån de teorier de frångår som dem de bekräftar, vilket leder oss in på den andra bakgrundsfaktorn – ålder. Då Nikos är äldre än resterande respondenter bör han inte kategoriseras som en ”ung vuxen” liksom de andra görs utifrån Enander och Johanssons (2002) resonemang. Däremot kan det påstås att den omedvetenhet som sägs råda (Enander & Johansson, 2002) inför risker i samhället hos gruppen unga vuxna möjligen kan jämföras med den syn som vita män har på risker (Finucane et al, 2000). Då vår studie inte är tillräckligt omfattande går det inte att uttala sig om ett sådant samband generellt, utan det kan bara konstateras att uttalanden från respondenterna i denna studie visar på tendenser till ett samband mellan hur risker uppfattas av unga vuxna och vita män. För att kunna uttala sig om det som ett faktum vill jag mena att en mer omfattande studie krävs, förslagsvis av kvantitativ karaktär.

Respondenternas utsagor kunde vidare förstås utifrån bland annat Alaszewskis (2005) forskning kring media och riskkommunikation och på så sätt besvara den tredje och sista frågeställningen i vår studie. Utifrån Alaszewskis (2005) redogörelse för pålitliga källor kunde respondenternas uttalande kring hur de skulle vilja ha information gällande brandsäkerhet i samband med inflytt tolkas som att de upplevde MKB vara en trovärdig källa. Flera av respondenterna uppgav att de kände förtroende för MKB, vilket bekräftar Alaszewskis (2005) teori gällande hur källor som sedan tidigare är kända av individen upplevs som mer trovärdiga. Likt nämnt i analysdelen uppgav samtliga respondenter utom en att de inte kunde dra sig till minnes att de uppsökt information gällande brandrisker eller brandsäkerhet vilket vittnar om det som Enander och Johansson (2002) konstaterat i tidigare forskning – att unga vuxna har en lägre riskmedvetenhet än personer i äldre åldrar. Just av denna anledning kan vår uppsats bidra med djupare förståelse för vilka orsaker som kan tänkas ligga bakom respondenternas bristande riskmedvetenhet. Genom att synliggöra

och skapa förståelse för de bakomliggande faktorerna kan framtida kommunikation inom ämnet förbättras. Detta resultat kan därmed också fungera som en god utgångspunkt för Brandskyddsföreningen för att de på ett så effektivt sätt som möjligt ska kunna börja implementera informationsspridning via sociala medier till just unga vuxna. Jag ser att arbetet med att kommunicera riskinformation kräver en väl anpassad strategi för att lyckas och menar därför att ett gott underlag kan ha avgörande effekter på hur kunskapen tas emot, uppfattas och faktiskt påverkar publiken.

Vad gäller framtida forskning vill jag påstå att det hade varit intressant att sätta gruppen unga vuxna i fokus för att ta reda på hur målgruppen resonerar kring risker av olika karaktär. Hur ser unga vuxna på risker såsom terrorattentat, epidemier och naturkatastrofer i relation till brandrisker? Detta hade kunnat visa på huruvida det är gruppen som sådan som har ett lågt intresse överlag för risker och inte tycks se allvaret i dem, alternativt visa på att det snarare istället är brandrisker specifikt som upplevs vara av mindre allvarlig karaktär. En studie av detta slag hade förslagsvis kunnat vara kvantitativ för att se till en större massa och för att enklare kunna förstå hur allvarliga olika typer av risker anses vara av just unga vuxna. Till skillnad från redan befintlig forskning hade denna studie istället avsett unga vuxna i Sverige specifikt för att på ett så effektivt sätt som möjligt kunna öka kunskapen kring målgruppens syn på allvaret i brandrisker i förhållande till risker av annan karaktär. Jag är framför allt under uppfattningen av att detta kunnat förenkla för den kommunikation som bör föras med målgruppen, såväl för Brandskyddsföreningen Skåne som för andra verksamheter som för ett riskförebyggande kommunikativt arbete inom andra områden.

Sammanfattningsvis har studiens syfte – att undersöka riskförståelsen gällande brandrisker i hemmet hos boende i MKB:s studentlägenheter i Malmö – besvarats med hjälp av ovan nämnda frågeställningar. Samtliga frågeställningar är förankrade i såväl tidigare forskning som i det teoretiska ramverket och utifrån dessa har respondenternas utsagor tolkats och analyserats för att besvara studiens syfte.

7.2 Louise Ögland

Studien som genomfördes med en hermeneutisk socialkonstruktivistisk syn på kunskap och ”verkligheten” ämnade besvara tre frågeställningar gällande bland annat respondenternas riskförståelse, ett teoretiskt begrepp som presenteras i Walls (2010) avhandling.

Riskförståelsen grundar sig delvis på individens meningsstruktur, det vill säga tidigare erfarenheter, orientering (individuell/kollektiv) samt platsanknytning. Detta teoretiska ramverk var till stor hjälp då vi, till skillnad från vad begreppet riskperception innefattar, ville gå på djupet på vad som skapat individens förhållningssätt till risk, samt undersöka hur detta tog sig i uttryck i praktiker och synsätt. Den första frågeställningen uppsatsen ämnade besvara var vilka attityder, motivationer och praktiker gällande brandrisker som gick att utläsa i respondenternas uttalanden. Detta besvarade delvis genom Walls (2010) teori om riskförståelse och meningsstruktur, och dels genom Ajzens (2005) teori om målmedveten handling – theory of planned behaviour – där attityder, subjektiv norm och upplevd kontroll studeras för att förstå vad som ligger bakom en individs handling eller avsaknad av handling. För att förstå individernas attityder och motivationer studerade vi även deras grad av ämnesinvolvering. Graden av involvering – känslö- eller kunskapsmässigt – kring ett ämne påverkar troligtvis attityderna, motivationen och praktikerna beroende på om involveringen är låg eller hög. Den andra frågeställningen sökte svar på vilka bakomliggande faktorer som format respondenternas attityder, motivationer och praktiker och även där var teorin om ämnesinvolvering till hjälp. Då tidigare studier pekat på att ansvarskänslan hos unga vuxna samt vita män generellt sett är låg, utgick vi från att ämnesinvolveringen skulle komma att spegla detta. Detta stämde delvis, men vi kunde kategorisera två av våra respondenter i kategorin höginvolverad: Ronja och Emile. De visade på en högre grad engagemang inom ämnet och verkade ha reflekterat över brandriskerna mer än övriga respondenter. Emiles höginvolverade svar kan härledas ur hans studier till byggingenjör, vilket han själv lyfter fram som främsta faktor till hans kunskaper gällande brandrisker i hemmet, det vill säga att hans erfarenheter av studierna påverkar involveringen. Dessutom kan det antas att attityden gentemot säkerhet, den subjektiva normen från klasskompisar samt kontrollövertygelserna genom kunskaper via studier varit bidragande till hans höga involvering. Det som däremot är mer svårtolkat är Ronjas höga involvering. Enligt de teoretiska ramar vi använt oss av för att tolka respondenternas svar gällande risker är det ingen av de som ökar vår förståelse för vad Ronjas attityder, motivationer och praktiker grundas i. Tidigare erfarenheter av

brandolyckor var frånvarande, platsanknytningen och orienteringen speglade inget avvikande i hennes uttalanden jämfört med resterande respondenter, som tycktes vara mindre involverade. Hennes attityd mot brandsäkerhet kan anses vara positiv, med uttalanden som att en brandsläckare är en enkel livförsäkring. Hon tycktes inte uppleva en subjektiv norm gällande säkerhetstänket och ansåg att hon kunnat haft mer kunskap om brandsäkerhet, vilket speglar kontrollövertygelsen (Ajzen, 2005), men uttalandet om brandsläckare som livförsäkring kan även anses vara en kontrollövertygelse, där hon menar att införskaffandet ligger inom hennes kontroll och var ”enkel” att genomföra.

Teorin om ”the white male effect” syftar till att vita män upplever risker som mindre allvarliga än kvinnor och bruna och svarta män. För en studie som mäter just detta lämpar sig troligtvis en kvantitativ metod eller ett större urval respondenter bättre, varför dessa tendenser är svåra att utläsa i vårt material. Samtliga av våra respondenter var vita men med olika etniciteter, vilket gör att halva teorin, hudfärg som avgörande faktor, inte går att härleda ur vår empiri. Enander och Johanssons (2002) resultat visade att kvinnor upplevde risker som större än män, och att de vidtog fler åtgärder samt att unga vuxna överlag var bristande i riskmedvetenhet. Nikos och Sara var de respondenterna som uttryckte lägst riskmedvetenhet. Nikos hade ett mer individualistiskt tänkande än Sara, som flera gånger under intervjun nämnde sina grannar medan Nikos fokus låg mer på honom själv. Till skillnad från de övriga respondenterna, som nämnde att det värsta hade varit om ”folk” eller ”någon” skadade sig, så uttryckte Nikos att det värsta hade varit att han personligen kom till skada. Därefter tillade han att hans familj skulle skadas, då han bor med sin fru. Detta kan givetvis vara en språklig fråga där normen kring hur vi uttrycker oss i svenska språket kan anses vara mer fokuserat på en allmängiltig person snarare än individen själv. Om det är på grund av hans uppväxt i Grekland där säkerhetstänket inte är lika närvarande eller på grund av andra anledningar såsom brist på intresse, känsla av samhörighet eller hans könstillhörighet som gör att hans engagemang för säkerheten i hemmet är lägre än resterande respondenter är svårt att svara på inom ramarna för vår studie.

Den tredje och sista frågeställningen berörde information kring brandsäkerhet. En av respondenterna kunde minnas att hon aktivt sökt information om brandrisker vid något tillfälle, och några av respondenterna nämnde att brandkåren hade besökt deras byggnad och fått information om brandsäkerhet via dem. Respondenterna hade olika preferenser gällande hur de ville ta emot information gällande just brandsäkerhet, men flera av dem

ansåg att MKB var en trovärdig källa till denna typen av information. Det faktum att respondenternas riskförståelse till stor del verkar vara undermedveten och inlärd via socialiseringsprocesser kan dock göra ett informationsarbete svårt. Det som är omedvetet måste göras medvetet, för att sedan engagera publiken och få dem motiverade att vidta handling. Det främsta problemet som kommunikatörer möter med just denna målgrupp är troligtvis åldersgruppens bristande känsla för ansvar och riskmedvetenhet då 18–35 åringars riskuppfattning präglas av ett bristande konsekvenstänk (Enander & Johansson, 2002; Arnett, 2000) vilket vi till viss del kunde utläsa ur vår empiri.

Majoriteten av respondenterna uttryckte en osäkerhet kring sina kunskaper gällande brandsäkerhet. Detta kan bero på att det anses pinsamt att inte vara insatt i sin egen säkerhet eller att erkänna en eventuell okunskap. Det kan även bero på att respondenterna helt enkelt inte är medvetna om att deras kunskaper är bristande inom detta område. Trots att flera av dem uttryckte bristande kunskap gällande hur en brandfilt används, var brandsläckaren var belägen och vad som utgör en brandrisk verkade detta inte påverka deras syn på brandrisken nämnvärt. I stället menade de att de använde sig av ”vanligt vett” och att de, i händelse av brand skulle göra det som ”var logiskt”. Problemet tror jag främst ligger i att de är medvetna om att deras kunskaper är bristande men att de inte är medvetna om vad denna kunskapslucka består utav. Som Alice uttryckte det så kan hon bara det som hon tidigare har lärt sig, och att hon inte vet vad mer det är som hon skulle kunna ha kunskap om. Sara frågade oss om det var en brandrisk att ställa sängen framför elementet, vilket är ett exempel på okunskap gällande vad som är en brandrisk och inte. Detta går att koppla till de kontrollövertygelser som Ajzen (2005) pekar ut som den mest avgörande faktorn för att genomföra en målmedveten handling och som Wall (2014) menar är en del av det som utgör riskförståelsen. Om respondenterna inte har kunskap om vad som ligger inom deras kontroll för att öka säkerheten i hemmet kommer de troligtvis inte skrida till handling. Då majoriteten av dem inte kunde erinra sig att de uppsökt information kring brandrisker är en sökning om hur de kan gå tillväga för att öka brandsäkerheten troligtvis inget som ligger nära till hands heller. En känsla av trygghet och kontroll över situationen kan tolkas då samtliga informanter kände förtroende för MKB och att majoriteten av dem upplevde sitt boende som tryggt och brandsäkert. Vetskapen om att deras lägenheter är brandceller, eller att det finns brandsläckare i korridorerna verkade bidra till detta, vilket i sin tur kan leda till att de anser att ”problemet är löst” som är definitionen av ett rutinmässigt beteende enligt Grunig och Hunt (1984).

Jag ser denna undersökning som en ingång till en mer utvecklad studie inom samma ämne. Med mer tid och fler respondenter hade ett mer generaliserbart resultat kunnat nås där tendenser som ålderns bristande riskmedvetenhet, förhållandet mellan genus och risk och den i stort sett avsaknaden av informationsinhämtning gällande brandrisker kunnat studeras närmare. För denna yngre åldersgrupp hade det dessutom varit av stor vikt att studera om etnicitet och hudfärg påverkar unga vuxnas riskperception gällande brandrisker. Vårt resultat vittnade snarare om att unga vuxna och vita vuxna män (där endast Nikos kvalar in dock) uppfattar risk på liknande sätt. Dock grundas Nikos riskperception eventuellt mer på kulturella skillnader än kön, enligt Walls (2010) resultat som visar att riskperception är kopplat till kultur. Även detta är en intressant ingång att studera, speciellt i kontexten för Malmö stad, då Malmös invånare till relativt stor del utgörs av invandrare. Om riskperceptionen skiljer sig i flera avseenden mellan unga vuxna och vuxna, mellan män och kvinnor, mellan infödda svenskar och nya svenskar och beroende på hudfärg kan en framgångsrik riskkommunikation bli särskilt svårt att uppnå. Utgångspunkten för uppsatsen var att studera hur boende i MKB:s studenthus uppfattar risker, för att öka träffsäkerheten gällande riskkommunikation, men efter denna studie kan vi konstatera att det krävs en mer omfattande undersökning och kartläggning av de olika grupperna som utgör målgruppen unga vuxna, för att nå fram till tydligare mål och strategier för kommunikation gällande brandsäkerhet vilket jag anser är en kunskapslucka som framtida forskning bör fokusera på.

8. Referenser

Ajzen, Icek (2005). *Attitudes, personality and behavior*. 2. ed. Maidenhead: Open University

Alaszewski, Andy (2005). Risk communication: identifying the importance of social context. *Health, Risk & Society*, vol. 7(2):101-105.

Arnett, Jeffrey (2000). Emerging Adulthood: A Theory of Development From the Late Teens Through the Twenties. *American Psychologist*, vol. 55:469-480

Bakir, Vian (2010). “Media and risk: old and new research directions”. *Journal of Risk Research*, 13(1), 5-18

Beck, Ulrich (2012). *Risksambället: på väg mot en annan modernitet*. 1. uppl. Göteborg: Daidalos

Brandskyddsföreningen (2018a). *Om oss – Brandskyddsföreningen Skåne*
<https://www.brandskyddsforeningen.se/regionala-foreningar/brandskyddsforeningen-skane/om-oss/> [hämtad 2018-03-07]

Brandskyddsföreningen (2018b). *Statistik – hembesöksdata* stat.kub-hembesok.se [hämtad 2018-04-11]

Breck, Thomas (2002). *Risikommunikation: dialog om det osäkra*. Stockholm: Natur och kultur

Bryman, Alan (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Enander, Ann & Johansson, Ann (2002). *Säkerhet och risker i vardagen: en studie av uppfattningar, värderingar och beteenden hos allmänheten i Sverige*. [FoU rapport]. 2002 års utg. Karlstad: Räddningsverket

Finucane, Melissa L & Slovic, Paul & Mertz, C.K & Flynn, James & Satterfield, Theresa A (2000). Gender, race, and perceived risk: The 'white male' effect. *Health, Risk & Society*, 2(2), 159-172

Flynn, James & Slovic, Paul & Mertz & C.K. (1994). “Gender, Race, and Perception of Environmental Health Risks”. *Risk Analysis*, 14(4), 1101-1108

Grunig, James E. & Hunt, Todd (1984). *Managing public relations*. New York: Holt, Rinehart & Winston

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

MKB Fastighet (2018). *Välkommen till Sveriges bästa studentboende* mkbfastighet.se/student [hämtad 2018-04-12]

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2009). *Ansvar, skriftlig redogörelse och systematiskt brandskyddsarbete* <https://www.msb.se/sv/Forebyggande/Brandskydd/Ansvar-SBA--skriftlig-redogorelse/> [hämtad 2018-04-12]

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2016). *Antal döda i bränder minskar – en trend* [msb.se/sv/Om-MSB/Nyheter-och-press/Nyheter/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2016/Doda-i-brander-minskar---en-trend](https://www.msb.se/sv/Om-MSB/Nyheter-och-press/Nyheter/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2016/Doda-i-brander-minskar---en-trend) [hämtad 2018-04-12]

Olofsson, Anna & Rashid, Saman (2009). “Introduktion” I: *Risker i det moderna samhället: samhällsvetenskapliga perspektiv*. Olofsson, Anna & Öhman, Susanna (red.). 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Palm, Lars (1994). *Övertalningsstrategier: att välja budskap efter utgångsläge*. [Ny utg.] Lund: Studentlitteratur

Renn, Ortwin. (1998). “Three decades of risk research: accomplishments and new challenges”. *Journal of Risk Research*, 1:1, 49-71

Slovic, Paul (2000). *The perception of risk*. London: Earthscan Publications

Svenskarna och internet (2017). *Söka och värdera information på internet* soi2017.se/soka-och-vardera-information-pa-internet [hämtad 2018-04-01]

Trost, Jan (2007). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur

Trygg Hansa (2018). *Varje år dör drygt 100 personer i hemmet* hemmet.trygghansa.se/brand/forebygg/varje-ar-dor-drygt-100-personer-brander [hämtad 2018-04-12]

Wall, Erika (2010). *Riskförståelse: teoretiska och empiriska perspektiv*. Diss. (sammanfattning) Östersund: Mittuniversitetet, 2010

Wall, Erika (2014). “Sense-making of risk and role-taking emotions: How young Swedes construe road traffic risk”. *Journal of Risk Research*, 17(10), 1285-1299

Wall, Erika & Olofsson, Anna (2008). “Young people making sense of risk: How meanings of risk are materialized within the social context of every-day life”. *Young – Nordic Journal of Youth Research*, 16(4), 431-448

Widerberg, Karin (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

8.1 Muntliga källor:

Alice (2018). Personintervju, 20 mars 2018

Beatrice (2018). Personintervju, 23 mars 2018

Emil (2018). Personintervju, 16 mars 2018

Emile (2018). Personintervju, 16 mars 2018

Nikos (2018). Personintervju, 19 mars 2018

Ronja (2018). Personintervju, 19 mars 2018

Sara (2018). Personintervju, 23 mars 2018

Bilaga 1: Intervjuguide

Inledning:

- Får vi spela in? Det är enbart i utbildningssyfte.
- Berätta vilka vi är och vad vi undersöker.

Bakgrundsfrågor:

- Kan du inte berätta lite dig själv om sen också om ditt boende här?
- Bor du är själv eller med någon annan?
- Kön?
- Ålder?
- Vad studerar du?
- Barn?
- Djur?
- Hur länge har du bott här/planerar du att bo här/i Malmö?
- Trivs du här?
- Känner du dina grannar? Känner du samhörighet i huset?
- Känner du att Malmö är din stad? Vill du stanna här efter dina studier?
- Var kommer du ifrån?

Praktiker:

- Rent generellt - vad dyker upp när du hör ordet risk?
- Vardagsrisker, förebyggande åtgärder
- Vad tänker du kring brandrisken här i din lägenhet?
- Vad tänker du kring brandrisken här i byggnaden?
- Gör du något i förebyggande syfte för att undvika brandrisk i hemmet idag?
- Varför just dessa tror du?
- Känner du att du har tillräckligt mycket kunskap för att ha det brandsäkert här hemma?
- Vet du hur du ska gå tillväga i händelse av en brand i hemmet?
- Har du en brandvarnare hemma? Varför/varför inte? Fungerar den?
- Har du något av följande hemma: Brandfilt? Brandsläckare? Varför/varför inte?
- Hur skulle din familj eller nära vänner reagera om du skaffat/redan har en brandvarnare/brandfilt/brandsläckare?
- Har du hemförsäkring?

-
- Har du någon gång aktivt sökt information om någon typ av brandsäkerhet/brandrisk? Om ja: var eller hur.

Erfarenheter:

- Har du eller någon i din närhet varit med om en brandrelaterad olycka i hemmet? Vill du berätta om det?
- Om ja: förändrades din syn på brandrisk efter den händelsen? Hur?
- Har du hört talas om Brandskyddsföreningen Skåne?
- I så fall: var/i vilket sammanhang?

Attityder:

- Var hade du velat ha information kring brandsäkerhet?
- Vad är en trovärdig källa för riskinformation enligt dig?
- Vad hade varit det värsta som hade kunnat hända om en brand hade utbrutit i din lägenhet här?
- Är det något du tänker på eller oroar dig över?
- Vems ansvar tycker du att det är att upprätthålla ett brandsäkert hem, MKB:s eller ditt?
- Känner du förtroende för MKB?

Medievanor:

- Hur ser dina medievanor ut? Vad gör du när du är inne på dessa sociala medier?
- Händer det att du tar del av/söker upp någon typ av samhällsinformation? Följer du någon myndighet eller liknande på sociala medier?
- Har det uppkommit några nya tankar hos dig gällande brandrisker och brandsäkerhet i hemmet efter det här samtalet?

Papper:

- Fiktiva tweets - hur förtroendeingivande 1-5.
- Fiktiva tweets - motiverad för att vidta förebyggande åtgärder? 1-5.

Bilaga 2: Fiktiva tweets

Ska dina grannar behöva sätta livet till för att du inte pallar fixa en brandvarnare?

Förtroendeingivande (1-5):

Motiverad att vidta åtgärder (1-5):

Make fire extinguishers sexy again! Öka tryggheten hemma med den här snygga designbrandsläckaren ;)

Förtroendeingivande (1-5):

Motiverad att vidta åtgärder (1-5):

Hur bra koll har du på brandsäkerhet? Testa dina kunskaper med vårt fire safety quiz!

Förtroendeingivande (1-5):

Motiverad att vidta åtgärder (1-5):

Visste du att merparten av alla bränder i hemmet startar vid spisen? Lär dig mer HÄR om brandrisker i hemmet och hur du kan förebygga dem.

Förtroendeingivande (1-5):

Motiverad att vidta åtgärder (1-5):

Nu är äntligen grillsäsongen här! Ta reda på hur du ser till att bbq:n är brandsäker med vår enkla checklista!

Förtroendeingivande (1-5):

Motiverad att vidta åtgärder (1-5):